Reális Zöld valóság

A Reális Zöldek Klub környezetpolitikai lapja

Marx György szobrának avatása Pakson

Dr. Keviczky László az MTA alelnöke és Dr. Kocsis István a PA Rt. vezérigazgatója leleplezi Marx György szobrát

Dr. Kocsis István,
a Paksi Atomerőmű vezérigazgatójának emlékező beszéde.

Tisztelt emlékezők!

1995 szeptemberében avattuk fel az erőmű látogató központját, és az előtt álló szoborcsoportot, amely a magyar tudomány legnagyobb elme koncentrációjának állít emléket. Már a látogatóközpont építésekor gondoltuk, hogy egy szerény emléktáblával ráirányítjuk majdani vendégeink figyelmét Wiegner Jenő, Szilárd Leó, Neumann János, Teller Ede és Hevesy György nagyszerű munkásságára. Ekkor kapcsolódott az események folyamatába az erőmű régi támogatója és barátja, Marx György, aki egy szoborkertre tett javaslatot és gondolatát elfogadta a cégvezetés. Látogatóinkat azóta a magyar tudomány kiemelt alakjainak portrészobrai fogadják, amelyek Farkas Pál szobrászművész alkotásai.

Folytatás a 3. oldalon.

Marx György felesége az emlékezőkkel

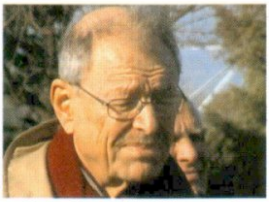

Hevesy György Nóbel díjas tudós fia a vendégek között

A tévtanítók visszautasítása

Juhos László

Pál apostol Timóteusnak írt első levelében arra figyelmeztet „A tévtanítók visszautasítása" című fejezetének 7. versében, hogy

vannak, akik a törvény tanítói szeretnének lenni, de nem értik, amit mondanak, és amit olyan csökönyösen állítanak.

A fejezet 8. versében így folytatja az apostol:

Tudjuk pedig, hogy a törvény jó, ha valaki törvényszerűen él vele.

A mai helyzetet a 9. 10. vers jellemzi, amit nem helyhiány, hanem a sajtópert kerülendő öncenzúra miatt idézünk részlegesen.

9. Tudván azt, hogy a törvény nem az igazakért van…10…hazugokért, hamisan esküvőkért, és mi egyéb csak az egészséges tudománnyal ellenkezik.

(Folytatás a 2.oldalon)

Lapunk tartalmából:

Keviczky László emlékbeszéde Marx György szobránál 3

Magyarország és a globalizáció Dr. Bogár László előadása 5

Friss szelek az energetikában Pálos László összeállítása 8

Neoliberális villanypiacok válsága és a magyar energiapolitika Dr. Járosi Márton 9

A Paksi Vizsgálóbizottság jegyzőkönyvéből 14

Ingyenes-e az ingyenenergia? Mármarosi Miklós 15

Kozák Miklós professzor az 1997 tavaszán írott 1. számú fehér füzetét Artur Hailey ökodiktátorokról írt soraival zárta:: Amit józan ésszel, érveléssel nem tudnak elérni, azt halogatással és a törvényesnek tűnő csalárdságokkal akadályozzák. Nem törődnek a gyakorlati tényekkel,...csak mennek a maguk útján, és a végén elpusztítanak valamennyiünket. A legtöbb, amit tehetünk, ha tudatjuk a közvéleménnyel, hogy érdekeinket aláássa a kisebbségi fanatikusok és történő politikusok fondorlatos szövetsége.

1990-ben a rendszerváltó országgyűlésbe - mintegy 200 képviselő - a Duna-körrel közvetlen kapcsolatban állók közül került ki. Az országgyűlés a vízlépcsőre vonatkozó 1978-ban törvényerőre emelkedett „1977 –évi Szerződést", egyoldalúan felbontotta és megalkotta az 1992. évi XL törvényt, ami szerint a vízlépcsőrendszer olyan ökológiai szükséghelyzetet hozott létre, mely egyértelműen a természeti és környezet pusztulásával jár.

A Hágai Nemzetközi Bíróság nem osztotta a magyar politikusok véleményét, és érvényben lévőnek mondta ki ítéletében az 1977-ben megkötött Szerződést. A nemzetközi grémium szerint a Szerződés érvényben van, tehát az első törvény az építés törvénye és nem a második, a rombolás törvénye a hatályos.

A Magyar Országgyűlésnek a Hágai Nemzetközi Bíróság ítélete után a rombolás törvényét hatályon kívül kellett volna helyeznie. Az Alkotmány szerint a Magyar Köztársaság jogrendszere elfogadja a nemzetközi jog általános szabályait, mivel a Hágai Nemzetközi bíróság ítélete a nemzetközi jog része, az ítélet hazai jogrendünkbe történő beemeléséről a Magyar Országgyűlésnek már 1997-ben kellett volna gondoskodnia.

A Vízlépcsőper ítéletének kihirdetése után a Magyar Országgyűlésnek alkotmányos kötelezettsége az 1992. évi XL. törvény hatályon kívül helyezése. Az alkotmányellenes helyzet megszüntetése, azóta sem történt meg. Kínosan érinthetné ugyanis a képviselőket, hogy egy a pártállamban elfogadott és a rendszerváltásban megszüntetett törvényt kellene ismét hatályossá tenni. Kiderülne, hogy a rendszerváltás súlypontjába helyezett kérdés megítélésben tévedtek. A lavina hamar tovább gördülne, hazug embert könnyebb utolérni, mint a sánta kutyát, mondja a közmondás, egy kettőre a közvélemény rádöbbenne, sokan nem is olyan tisztességesen gazdagodtak meg, mint azt állítják magukról. (Ezt már tudja, lásd Dr. Bogár László előadásának ismertetését 5.o. Szerk.)

A hazai politikusok akaratán nagyon gyorsan túl lép az idő. Feltételezhető, hogy Brüsszel már figyelmeztette Pozsonyt, hogy 2004 májusa után új időszámítás indul a vízlépcső kérdésében is. Magyarország a jelek szerint a vízlépcső vitatott ügyében megkaphatja az újabb pofont Hágában. A feltételezésünk jogosságát igazolja, hogy Eduard Kukan, szlovák külügyminiszter bejelentette, ha nem lesz előrehaladás a megegyezés kérdésében, szándékában áll Szlovákiának Hágába visszatérni. Miért lenne érdekében, ha nem Brüsszel ösztönzésére Pozsonynak megegyeznie Magyarországgal vagy visszatérni Hágába, amikor a bősi termelést 100 %-ban élvezik. Az EU vezető politikusai látják a vízlépcső integráló eszmeiségét, mint az európai gondolat kifejeződését és gyakorlati használ is. Az 1977-ben megkötött szerződés olyan megállapodás a szomszédunkkal, amely némileg kárpótolta Magyarországot a Trianonban ért veszteségekért. A villany nagyobb részét az elcsatolt területen termeli a mű, de az ottani termelés fele bennünket illet. Az 1977-ben megkötött Vízlépcső Szerződés illeszthető a Szent Korona tanban megtestesült eszmeiséghez. A Szent Korona és a Vízlépcső egyaránt integráló eszmeiséget fejez ki.

A szlovákok a Szent Koronát micisapkának tituláló neves hazai politikussal ellentétben, 2003 szilveszter éjjelén, Pozsony egére a Szent Korona képét vetítették lézerfénnyel, valószínűsíthetően a bennünket is megillető bősi villamos energia felhasználásával. Budapesten biztos pont a vízlépcső ügyében Medgyessy Péter, aki még kormányfő jelöltként kijelentette, gátat pedig nem építünk. Azóta olyan rosszmájú megjegyzések is elhangzottak, hogy a Duna Kör folyják minden szabadon elve a gát és gátlástalanság összemosása nemcsak a víz, de a pénzügy területén is megtörtént, és az ország nemcsak a Duna kulcsát Kilitit, de a pénzügyek Kulcsárát, az Attilát is kiadta kezéből. Másrészről viszont egy érdekes a „fekete Péter" nevű kártyajátékhoz hasonló partinak vagyunk tanúi. A Magyar Nemzet Varga Miklós vízügyi államtitkárrá történő kinevezését támadja, amiért Maróthy minisztersége alatt Nagymaros felépítését szorgalmazta. A 168 óra január 22-i száma két oldalon méltatja a Reális Zöldek Klub díszelnökét Dr. Mosonyi Emil akadémikus urat, aki már 1942-ben kijelölte a Nagymarosi gát helyét. A 168 óra nem fél leírni vízlépcső ügyben az igazságot, azt az igazságot, amitől jobboldali lapjaink ma még jobban félnek, mint az ördög a tömjénfüsttől.

Olvasói levél:

Juhos László, főszerkesztő
gépész-reaktormérnök
Igen tisztelt Mérnök Úr!

Kellemes Karácsonyt és sikeres, boldog Új Esztendőt kívánok Önnek, szeretteinek és munkatársainak a Reális Zöldek Klubban.
Békességet a földön a jóakaratú embereknek!

A fennmaradáshoz nélkülözhetetlen optimizmussal remélem, hogy közeledünk a racionális gondolkodás érvényesüléséhez. Kell, hogy a politikai döntéshozatal felismerje a valódi nemzeti érdekeket. Kell, hogy visszaszoruljanak a közélet fórumáról a homályos indítékú, lármás, technofób aktivisták.
Talán kikerülhetünk a vízerőhasznosítás terén ránk erőltetett dacos tagadás béklyóiból, melyek okán a praktikus szemléletű, sikeres népek körében mi a komolytalan, önsors rontó fenegyerek sajnálatos szerepébe süllyedtünk.
Bármit teszünk a tiszta, környezetbarát, megújuló vízerő érdekében az az utódaink hasznára fog válni.
A Mérnök Úr minden adódó alkalommal kérlelhetetlen szigorúsággal szembesíti józan tényekkel a megátalkodott ellenzőket és a fenyegetésük elől kitérni akaró politikusokat. Kívánom, hogy a helyes álláspont következetes hirdetéséhez a jövőben is legyen elegendő ereje, türelme, kitartása és egészsége.

Tiszteletteljes üdvözlettel:
Schmidt József, tanár,
a Senior Energetikusok Klubja

Program
Gyurcsány Ferenctől
Részlet 2003. dec. 29.
Napkelte c. műsor

"...Én azt ambicionálom, hogy csináljuk meg ezt az országot,
(Friderikusz közbeszólása: ***ez szép!)***
melyre azt gondolom, hogy ezen az oldalon ***öt, tíz*** embernek lesz döntő befolyása, és fogalmam sincsen, hogy én ezzel rontanék a magunk dolgain, vagy javítanék..."

Dr. Kocsis István,

a Paksi Atomerőmű vezérigazgatójának emlékező beszéde. (folytatás)

A paksi disputa szoborcsoport kútjának káváján egy kitüntetett dátum található: 1942. december 2. az emberiség második tűzgyújtásának napja, a Fermi máglya csikágói indításának a napja. Egy évvel ezelőtt éppen a nukleáris iparnak ezt a születésnapját ünnepeltük, amikor megérkezett a hír: eltávozott közülünk marslakók legendájának feldolgozója a magyar fizikatudomány kiválósága, a nukleáris ismeretterjesztés apostola Marx György akadémikus.

Utoljára 2002 novemberében lépett a nyilvánosság elé, mégpedig itt Pakson. Akkor tartottuk az első blokkunk üzembelépésének huszadik évfordulóját ünneplő konferenciánkat. Marx György fáradt testtel, de tiszta szellemmel és töretlen lelkesedéssel szerepelt az előadói pódiumon. Éreztük, hogy utoljára hallhatjuk mélyenszántó frappáns gondolatait. Távozáskor így köszönt el tőlünk: Ugye milyen szánalmas voltam. Mi azt válaszoltuk ellenkezőleg, ismét tőled tanultunk tartást és hitet az ügy szolgálatában. Többet nem láttuk. Marx György évtizedek óta küzdött Paks ügyéért. Sűrűn járt itt már az építkezés idején is, barátaival, kollegáival. Nyilatkozott és érvelt az erőmű szükségességéről. Szava az akkori állami vezetőkhöz is elért. Az üzembe helyezést követően évente többször is ellátogatott hozzánk, többnyire diákjaival, vagy a marslakók valamelyik rokonával. Megszállottan kereste és megtalálta a kapcsolatot a még élő Wiegner Jenővel és Teller Edével és a többiek leszármazottaival. Örülünk, hogy segíthettünk a tudománytörténeti emlékeket összegyűjtő könyvének kiadásában. Sokat segített nekünk az erőmű társadalmi elfogadtatásának a területén is. Érvelt, tanított, előadott az atomenergia békés célú alkalmazásának szükségessége mellett. Támogató fizikatanári csoportot alakított ki, ennek az ügynek a szolgálatára, évente továbbképzéssel, az erőmű bevonásával. Az ő javaslatára és együttműködésével sokáig működtettük a hazai középiskolai környezetvédelmi pályázati rendszert. Hasonló alapokon jött létre a Szilárd Leó fizika tantárgyi tanulmányi verseny, amely döntőjének helyszíne kezdettől fogva az erőmű által fenntartott Paksi Energetikai Szakközépiskola. Marx György élete és munkássága ezer szállal kötődik az erőművhöz. Amikor megpróbáltunk beletörődni a megváltoztathatatlanba, gyorsan jött a gondolat.

Az akadémikusnak, a professzornak a tanár úrnak, a barátnak fizikai formában is őrizzük meg a magunk és az utókor számára. Döntöttünk mellszobrának felállításáról. Farkas Pál szobrászművész, aki személyesen is ismerte, vállalkozott a paksi disputa szoborcsoport szellemiségének a továbbvitelére. A segítő tudós köztünk marad, példaként szolgálva nekünk és annak a sok tízezernyi fiatalnak, akik a szobra előtt teszik meg az első ismerkedő lépéseket az atomerőmű kapuja felé. Köszönjük Marx György, köszönjük professzor úr, köszönjük Gyuri bátyánk, maradj velünk.

Dr. Keviczky László,

a Magyar Tudományos Akadémia alelnökének emlékező beszéde

Tisztelt Vezérigazgató úr, hölgyeim és uraim! Tisztelt emlékező és tisztelgő egybegyűltek. Paksot személyesen tisztelem és becsülöm. Elmondhatom, hogy Pónya Jóska első meghívása óta sokszor voltam itt. Sajnos az utóbbi időben elég kevésszer. Itt mindig egy olyan szellemi környezet volt, amelynek színvonala messze kiemelkedett. Akkor is, amikor ezt a szoborparkot megálmodta és létrehozta, és most is. Én legalább is így gondolom. És ha valaki, akkor én meg merem engedni, hogy azt mondjam, ne hagyjátok, hogy a politika megfertőzze, elrontsa a kiválóságot. A ti felelősségetek nemcsak a nukleáris és energia biztonság, ti mindig kiválóak voltatok és az kell, hogy maradjatok. Sok ilyen szigetre lenne szükségünk, hogy ezek a szigetek teljesen beborítsa az országot, és mindnyájan egy sziget lennénk, a kiválóság magyar szigete. Marx György is így gondolta, hiszen ő is az ötletadók között volt, magam pedig az egyik felavató. Nem szoktam temetésen búcsúbeszédet tartani, idegenkedem tőle, szobornál emlékezni csak, ha erre különleges okom van, például: ha tanáromról, osztályfőnökömről, első professzoromról van szó. Marx György a világ fizika professzora volt távolról az enyém is. Ugye csodálkoztok, de így volt. A Budapesti Műszaki Egyetem mellett működött egy KFKI klub, talán valaki még emlékszik rá. Ide jártunk mi is többen a mérnökök közül. Ott ismertem meg ezt a csillogó szemű embert, aki csillogó érdekes témákról tudott lebilincselően előadni. Nekünk mindig egy csodálatos mesének tűnt, pedig nem mese volt. Az ismert természettudomány adatait és törvényeit használta. Emlékszem első előadását az amerikai kyklops tervről hallottam, amelyben szilárd okfejtéssel mutatta be nekünk, hogy az emberiségnek nincs esélye más intelligens lényeket, civilizációkat meglátogatni, viszont van esélye arra, hogy esetleg rádiókommunikáció útján kapcsolatba lépjen velünk. Rövid okfejtéssel bemutatta, annak a valószínűségét, hogy a már jelenleg is létező technológiánk egy ilyen civilizációt találjon. Utána napokig számoltuk hogy igaza van, és igaza volt a statisztikai bizonytalanság pillanatok alatt történő kiszámításával. Hallottam beszélgetni a sokak által nem kedvelt zöldekkel, soha nem szidta őket, okos ércekkel igyekezett meggyőzni őket bizonyos véleményük tarthatatlanságáról. Hasonlóan gondolkodott az átlagemberről, bemutatva nekik a sötétben is világító karóra sugárzásnak és a megengedhető háttérsugárzásnak a nagyságrendi viszonyát. Elengedhetetlen, hogy Marx György munkásságáról, tudományos életrajzáról is szólok, és ez nem lesz rövid. 1927-ben született és az Eötvös Loránd Tudományegyetem emericiusz professzora, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja volt. Tudományos munkásságát 1949-ben kezdte az Eötvös Egyetem Elméleti Fizikai Tanszékén, és első idegen nyelvű cikkét a fotonok spinjéről írta, majd a valós terek kvantálásával foglalkozott. Eredményesen csatlakozott azokhoz a kutatásokhoz amelyek a Tanszéken a relativisztikus dinamika leírásával és megmaradó mennyiségekkel foglalkozott. Nagy áttörést jelentett ötven éve, 1952. december 10-én publikálásra beküldött cikke, amely lényegében megalapozta a Lepton szám, korábban Fermon számnak nevezett megmaradási törvényt a gyenge kölcsönhatások univerzitásáról. Ezzel az eredményével útjára indította a magyar részecskefizika kutatásokat. Több területen nemzetközileg elismert eredményt ért el. Marx Györgyöt, bár világszerte elismert fizikus volt, nagyon nehéz egy vagy két tudomány keretébe besorolni. Marx György pályája nagyon fiatalon felível, hetvenötödik születésnapja alkalmából tartott nemzetközi tanácskozáson a Magyar Tudományos Akadémián úgy méltattuk, mint olyan tudóst, aki egyik kiváló tanítványával Szalay Sándorral közösen írt fiatalkori cikkében már egy teljesen új szemléletet honosított meg a fizikában, kifejtve az atom belsejében a világegyetemben analóg folyamatok és jelenségek uralkodnak. Azt hiszem, ezt az egységes szemléletet képviselte bármilyen kérdésben, amihez hozzászólt vagy amivel foglalkozott. Különösen kiemelkedő a neutrinó fizika és a neutrinó asztrofizika

területén végzett munkássága, elsősorban a kozmológiai sötét anyag részét alkotó tömeges neutrinókkal és a nap neutrinókkal foglalkozott. Japántól a Egyesült Államokig többnyire őt kérték fel konferenciasorozat zárszavának vagy bevezetőjének megtartására. Jelentősebb egyéb asztrofizikai és nukleáris munkássága. Különösen nukleáris sugárzásokkal, azok biológiai következményeivel elért eredményei ismertek a fizika és más természettudományok, meteorológia és biofizika területén. Ezt igazolja, hogy mintegy száz idegennyelvű dolgozatára történt ezer hivatkozás, és ezt nem szoktuk számon tartani, de rendkívül fontos, a hivatkozók között Nóbel díjas fizikusok is vannak, mint Heisenberg és Wiegner. Tudományos eredményei mögött alig maradnak el oktatási eredményei. Az elmúlt évszázadban a fizikusok és a fizikatanárok jelentős része valamilyen formában tőle kapott indítást, inspirálást. Külön ki kell emelni a körülötte kialakult tudományos iskolát, amelynek tagjai között kiválóságok vannak, ha valakit kifelejtek, elnézést kérek: Grünner György, Kis Ádám, Kondor Imre; Kuti Gyula, Mezei Ferenc, Patkós András, Szalay Sándor talán a legkiemelkedőbbeket említve. Mindig azt vallotta az a fiatal, akinek még több a reménye, mint az emléke. Élete utolsó percéig hitte, a jelent jobbá lehet tenni a múltnál, a jövőt a mánál. Tudta, aki megéli átéli az életet, akinek véleménye van, aki alkot az közéletet is él, a köz érdekeit is szolgálja, ahogyan tette, alkotott, tanított és szolgálta a közt. Marx György tudományos szervező tevékenysége messze az ötvenes évek elejére nyúlik vissza, amikor fiatalon az első magyar fizikus vándorgyűlés egyik fő szervezője volt. Azóta sikeres nemzetközi konferenciákat szervezett hazánkban. Tudományszervező munkája még ezeken is túlmutat, az évenkénti középiskola tanári ankétok, az általános iskolai ankétok elindításával, bemozdításával.

Éveken keresztül főtitkára, majd elnöke volt az Eötvös Loránd Fizikai Társulatnak, és tiszteletbeli elnöke és közel ötven évig főszerkesztője a Fizikai Szemlének.

Évtizedekkel ezelőtt kezdte meg a külföldön élő magyar származású fizikusokkal a kapcsolatfelvételt, azokkal is akiknek a szobra itt a szomszédban található és ismertette meg őket a magyar fizikus közönséggel és felhasználva a kínálkozó alkalmat, gyűlések, jubileumok szervezésére. Túlzás nélkül elmondható, hogy ez a tevékenysége korszakalkotó volt az egész magyar fizika, az egész magyar tudományos élet számára. Ezt egy olyan tanszéken végezte néha mostoha anyagi körülmények között, amely kiváló szintre emelkedett és példát mutatott a tudomány művelése és az oktatás területén az országnak, az egész világnak. Bebizonyította, hogy egy magas szintű egyetemi tanszéknek alapvető szerepe van és lehet az ország tudományos és műszaki felemelkedésében, valamint a nemzetközi oktatási és tudományos kapcsolatok fejlesztésében. Hadd tegyem hozzá, mindig ez volt az én szemléletem, ideám is. Tudósokat, egyéneket el lehet csábítani, elhagyhatják az országot, de tudományos iskolát soha, az ő iskolája mindig itt marad nálunk. Külföldi kapcsolatai, kül- és belföldi ismeretei igen jelentősek. Olyanok mint a Nemzetközi Csillagászati Unió tagja, a Nemzetközi Fizikai Unió fizika tanítási bizottságának elnöke, a UPAP alelnöke és így tovább…

Nagyon hosszú kitüntetéseinek a listája is, közöttük a Kossuth Díj.

Ritkán párosul a tudományos eredetiség a tudományt népszerűsítő tehetséggel olyan fokon, mint ezt Marx Györgynél megfigyelhettük. Számos ilyen jellegű könyve volt, van, amelyek közül többet idegen nyelvre is lefordítottak. Több száz népszerűsítő cikke, mindnyájan emlékezünk a TV-ben a tanfolyamokon, a meghívásokon tartott előadásaira. Ezek nemcsak hazánkban, hanem az országhatáron túl is segítették a természettudományos gondolkodás elterjesztését. Talán legismertebb könyve, különösen a Marslakók elnevezésű, amelynek angol és japán nyelvű kiadásait is megismerte a világ. Itt ezen a helyen mondhatjuk azt, te Gyuri ugyanolyan marslakó voltál, mint akikről nemrégiben a nagysikerű könyvedet írtad, azzal a különbséggel, hogy te itthon maradtál. Te Magyarországon voltál marslakó. Mi földlakók két dologban biztosak lehetünk, személyiségeddel, tanításaiddal felejthetetlen emléknyomokat hagytál hátra és a többi marslakó tudós társad nagy szeretettel fogadott ott fönt, vagy valahol máshol, amit mi nem tudunk elképzelni, és ezen a helyen is a többi szobor szomszédságában. Most, hogy már nem vagy velünk, most érezzük csak igazán, hogy amig köztünk voltál, azok közé is tartoztál, akik ezt a furcsa nyelvet a magyart beszélik, és gondolataiddal a huszadik század fejlődéseinek alapjait megteremtetted, és bepillanthattál a huszonegyedik századba is. Azoknak a nagyon nagy magyar tudósoknak a csapatába tartoztál, ahova nem könnyű a klubba belépni, akik felülmúlhatatlanul járultak hozzá az univerzumról alkotott tudásunkhoz. Itt Wiegner Jenőre, Szilárd Leóra, Láncos Kornélra, Teller Edére is gondolunk, és ami munkásságát illeti mindent megtett, hogy ennek a felülmúlhatatlan nemzedéknek utánpótlása is legyen. Szokásos egy ilyen avató beszédet, nagy embertől, költőtől írótól való idézettel zárni.

Én azt gondolom, hogy Marx György elég nagy ember volt, hogy tőle idézzünk.

„Csillagok és bolygók sorsát kutató milliárd években számol. Testünk atomjai hatmilliárd évesek, a nap és föld négymilliárd esztendős, nagyon új jövevények vagyunk a csillagok közt, civilizációnk pillanatjelenség csupán. Szeretjük-e annyira a következő generációnkat, hogy nekik is biztosítjuk az életlehetőséget.

Technikai uralmunk alá vetettük bolygónkon a természetet: Úrrá tudunk-e lenni a bennünket pusztító gyűlöleten is. Időben diadalmaskodik-e a szociális igazság a humánus szépség a jó szintézis felé vezető társadalmi haladás nemcsak a következő kétezer esztendőre, de esetleg évmilliókon át. Valóban rajtunk áll, intelligens élőlényeken át vezet a fejlődés fő útvonala, a kibontakozó jövőbe, vagy csupán egy átmeneti groteszk fintor vagyunk a galaktika arcán? Nem volt könnyű úrhajón elérni a holdat, nem lesz könnyű a csillagokig küldeni gondolatainkat rádió sugárral, de a legtöbb tennivaló itthon vár ránk. Önön tudunkat kell felemelni, hogy mi, akik atomok és csillagok egyenes leszármazottainak valljuk magunkat, méltóak legyünk kozmikus örökségünkre.

Szeretnünk kell itt a földön ezt a bolondos piros lángot, mert ő az élet. Vidám lobogását meg akarjuk őrizni hosszú, hosszú időre. Nem úgy akarjuk őrizni, hogy kalitkába zárjuk, hanem úgy, hogy feltárjuk előtte a világmindenséget."

Ígérjük Gyuri, hogy ennek megfelelően élünk, gondolkodunk és cselekszünk.

Marx György kapcsolatban állt a Reális Zöldek Klubbal. Lapunk 2001. tavaszi számában közöltük 1999. május 5-én a Magyar Tudományos Akadémián elhangzott előadását a nukleáris hulladékok végleges elhelyezéséről. Szobránál a Klub elnöke Juhos László helyezett el koszorút.

Magyarország és a globalizáció

liberalizálj, privatizálj, deregulálj

Dr. Bogár László 2003. november 18-án elhangzott, videóra rögzített előadása

Korunk világát döntően meghatározza a globalitásnak, mint hatalmi szerkezetnek és a lokalitásoknak az állandó súrlódása, konfliktusa, amely nézetem szerint meghatározója a mai és főként jövőbeli világunknak. A döntő kérdés, hogy a magyar társadalom nevű lokalitás, mivel bizonyos értelemben véve a magyar társadalmat is egyfajta lokalitásnak lehet felfogni, hogyan birkózik ezzel a kihívással a globalitás és lokalitás ellentmondásával, milyen válaszkísérleteket próbál, milyen válaszokkal kísérletezett az elmúlt 10-15 de talán akár 20 év során. Végül de nem utolsó sorban a negyedik,befejező részében szeretném feloldani azt a látszólagos ellentmondást, hogy ezek az elvont legalábbis az energiapolitika hétköznapjaihoz képest talán elvontnak és távolinak tűnő kérdések, hogyan kapcsolhatók mégis, mondhatni brutális közvetlenséggel azokhoz a kihívásokhoz, amelyek ma a magyar energiapolitikát és ezen keresztül az egész társadalmat érintik.

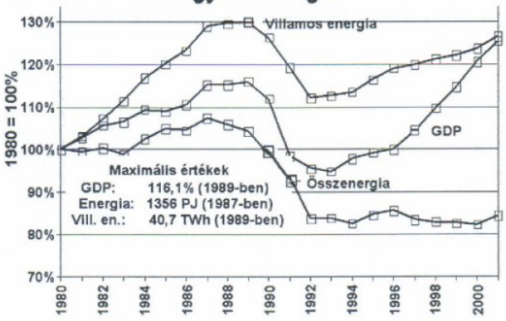

Gazdasági fejlődés és energiafelhasználás Magyarországon

Először tehát lássuk magának a globalitásnak, a globalizációnak a kérdéskörét. A globalizáció apologetikus önbemutatása, ami ma uralkodó nézetrendszer a világban általában úgy fogalmaz, hogy a globalitás először is a természeti törvények erejével ható determináció, éppen ezért gyermekded minden olyan próbálkozás, amelyik megkísérelne szembefordulni ezekkel a folyamatokkal. A második, amit ezek a „mainstream" főfolyamat elméletek megemlítenek, az az, hogy szó sincs semmiféle politikai vagy hatalmi összefüggésekről, ez döntően szervezeti, intézményi, technológiai, technikai változásoknak az összessége. Végül a harmadik megállapítása ennek a „mainstream" apologetikus elméletnek az, hogy mindez természetesen az emberiség hosszútávú üdvét szolgálja. Nos azt gondolom, hogy vagyunk egy páran ebben az országban és szerencsére egyre többen az egész világon, akik ezt nem, sőt nagyon nem így gondoljuk. Először is ez a folyamat, amely önmagát a természeti törvények determinációs erejével ható folyamatként tételezi ebben az apologetikus önbemutatásában, ez is azt állítja, hogy teljesen független a hatalmi, politikai viszonyoktól. Mi úgy gondoljuk, hogy ennek pont a fordítottja igaz. Ez nem független a hatalmi és politikai viszonyoktól, és az sem, hogy a természeti törvények erejével hat, hanem ez maga egy esszenciális hatalomszerkezet, méghozzá egy önkényre épülő hatalomszerkezet. Egy olyan illegitim világméretű hatalomszerkezet, amely éppen annak következtében, hogy senki nem ellenőrzi, és senki nem választja, a világ folyamataira igen veszélyes hatást gyakorol. Nagy valószínűséggel lerombolván a külső természetet, az ökológiai természetet, súlyosan felsértvén és lerombolással fenyegetve az ökológiai rendszert, tehát a külső természetet és az emberi társadalmak belső, finom szociokultúrális szövetrendszerét, amit egyfajta belső természetnek nevezhetünk. Ez az egész folyamat, amely magát globalizációnak, globalitásnak nevezi és azt állítja, hogy hosszútávon az emberiség üdvét szolgálja. Nos ez a folyamat nagy valószínűséggel evolúciós zsákutcába hajszolja az emberiséget.

Ez tehát a bevezető gondolata mindannak, amit erről a folyamatról szeretnék mondani. A globalizáció tehát valójában nem más, mint a western modernizáció, a nyugatias modernizációnak a planetáris méretűvé tágult hatalomszerkezete. Annak a western modernizációnak, amely kezdeteitől fogva nem képes szabályozni azt a folyamatot, amely lehetővé tenné, hogy egy olyan gazdaságot, egy olyan gazdálkodást folytasson az emberiség, amely harmóniában képes létezni az emberiség külső természetével, az ökológiai rendszerrel és az emberiség az emberi létezés belső természetével, tehát a finom szociokultúrális szövetrendszerrel. Ez a folyamat arra az alaplogikára épül, amelyet talán a legfrappánsabban, Milton Fridmann, Nobel-díjas chicagoi közgazdász professzor úgy fogalmazott meg, ***„the business of the business is the business"*** ez szállóigévé vált azóta. Sajnos lefordíthatatlan magyarra, de azt hiszem, hogy mivel a birodalom nyelvét mindnyájunknak kötelező elsajátítani, ma már nem olyan hihetetlenül bonyolult megfejteni ezt a feladványt. Egymás között szólva és tisztesség ne essék szólván ez magyarul azt jelenti, hogy a tőke, amikor profitot termel magas ívben tegyen arra, hogy mi történik az emberi létezés külső- és a belső természetével.

Szembesülnünk kell tehát azzal, hogy ez az egész stratégia a western modernizáció planetárissá tágult hatalomszerkezetének stragégiája nem képes tanulásra. Ha képes tanulásra az inkább a patologikus tanulás, az „annál rosszabb a tényeknek" felkiáltással magvalósuló apologetikus logika, amely egyre mélyebb válságba sodorja a világtársadalom egészét.

Ebben készséges segítőket talál abban a rejtett és illegitim hatalomszerkezetben, intézményi szerkezetben, amelynek döntő eleme természetesen a multinacionális, a legnagyobb multinacionális és transznacionális vállalatok komplex világhálója. „The network society", a világmédia, ami tulajdonképpen nem más, mint egy brutális és az emberi belső természet, tehát a szociokultúrális természetet teljesen szétverő

sajátos véleményhatalom és értelmező hatalom. Ez a hatalom annak következtében, hogy képes ma már az emberi lélek legmélyebb mélységéig lehatolni, onnan kiszivattyúzni a valóságos identitásokat. A helyére a rejtett identitásoknak azt a szerkezetét befecskendezni, amely így legyártja korunk hősét a globális minimál lényt, a nyála folyós konzum idiótát, aki engedelmes fogyasztóként képes, természetesen a pénz forgási sebességét növelve fenntartani ezt a rendszert. A globalitás hatalmi szervezetének kígyója azonban ott harap a saját farkába, amikor azt viszont már nem képes megoldani, hogy ez a nyála folyós konzumidióta, amelyik engedelmes fogyasztó, hogyan lesz képes egy hihetetlenül felkészült, fegyelmezett, összefogott, szolidáris és számos hihetetlenül kitűnő mentális, spirituális, intellektuális erényt csillogtató termelőként működni. Ezt a feladványt még nem tudta megoldani és nagy valószínűséggel nem is tudja megoldani. Ennek a következménye az, hogy ez a rendszer, noha önmagát korunkban diadalmasan előrenyomuló titánként próbálja ábrázolni, valójában egy szégyenletes ön és közpusztító ámokfutásba kezdett. Ez az ámokfutás valójában ennek a globális birodalomnak a menekülését jelenti, a menekülését azoktól a következményektől, amelynek során egy több évszázada tartó következetes deszakralizációs folyamat keretében szétveri a külső természetet. Ha úgy tetszik Isten birodalmát, a külső természet, nyersanyag lelőhellyé és hulladék lerakóvá változtatja. Valami hasonlót művel, amikor külszini fejtéssel letermelhető munkaerő lelőhelyként tételezi fel az emberi világot és hasonlóan egyfajta szociokultúrális hulladéklerakót csinál az emberi társadalmakból is. Röviden és sommásan megfogalmazva talán kicsit vitára ingerlően is úgy látom, hogy az a világ, amelyben élünk gyakorlatilag ezek által a folyamatok által meghatározott.

Most lássuk a második problémakört, a globális hatalomszerkezet és a lokalitások kapcsolatát. Ez a globális hatalmi rendszer és legfőbb aktoraként működő globális óriásvállatok világméretű hálója ma már a világgazdaság egészét egyfajta nyílt gazdasági óceánként tételezi, egy olyan gazdasági óceán nyílt vizeként, ahol a világon semmi létjogosultsága nincs semmiféle felségvizeknek, tehát a lokalitásoknak. Nincs létjogosultsága azoknak a gazdasági felségvizeinek, ahol a lokalitásnak bármiféle beleszólása lehetne abba, hogy ez a gazdasági világtérben már totális szabadsággal mozgó világtőke mit és hogyan tesz. Ennek a következménye lehetett az, hogy ma, nap mint nap tapasztalhatjuk azt a tragikomikus, bár egyre inkább tragikus állapotot, hogy a szerencsétlen lokalitások tömege, -és ebből a szempontból egy nemzetgazdaság is lokalitásként értelmezhető közte természetesen a magyar gazdaság és társadalom is- egymást összetörve törekszik azért, hogy ezt a globális tőkestruktúrát úgymond a maga felségvizeire becsalogassa. Annak érdekében, hogy ez a globális tőkestruktúra mihamarabb lefossza ennek a lokalitásnak a külső természeti, tehát ökológiai és belsőtermészeti szociokultúrális értékeit, miután ökoszociokultúrális értelemben holdbéli tájjá változtatta, elegánsan odébb álljon. Ma tehát korunk döntő ellentmondása abban a helyzetben feszül, hogy vajon képesek-e a világ lokalitásai a különböző emberi közösségek, emberi, nemzeti társadalmak megtanulni azt a folyamatot, amelyek során végre felismerik, hogy számukra az a ökoszociokultúrális univerzum ami körülveszi őket, az a mindenséget jelenti. Tehát ha nem képesek olyan mértékben karbantartani, gondozni és megvédeni ezt az ökoszociokúltúrális univerzumot amely körülveszi őket, ebben az esetben a világ sorsa a lassú pusztulás ezen kifosztási keretében.

Ennek nyomán tehát talán úgy lehetne megfogalmazni a lokalitások fohászát: Tisztelt multinacionális, trasznacionális globális tőkestruktúrák nagyon örülünk hogy, itt vagytok a mi kis lokalitásunk ökoszociokúltúrális univerzumában. Arra kérünk benneteket, hogy mivel ez az ökoszociokúltúrális univerzum nem véletlenül alakult ki így, ebben több tucat nemzedék finom felhalmozási, gondozási, ápolási szociokúltúrális folyamata halmozódott fel, ennek következtében számunkra ez a mindenség. Ha ti ezt használjátok, akkor nagyon szépen kérünk benneteket, hogy próbáljunk abban megegyezni, annyi erőforrást mindenféleképpen hagyjatok vissza, amelynek segítségével ennek hosszútávú fenntartását, horribile dictu éppen azért, hogy ne csak a jövő hét közepéig, hanem annál talán egy kicsit hosszabb ideig is békével használjátok ezeket az erőforrásokat. Amennyiben nem alakul ki ez a komplex világ alku keret, amelyben a lokalitás rejtett illegitim hatalmi szerkezetével ezen fohász nyomán ezeket az alkukat újra kötheti, a világra a pusztulás vár.

Most lássuk hogyan vitézkedett ezen a területen az elmúlt 10-20 év magyar társadalma. Talán nem árulok el nagy titkot azzal, hogyha úgy fogalmazok, nézetem szerint nem egészen optimálisan. Fogalmazhatnék kicsit érdesen is, ez a fogalmazás körülbelül úgy hangozna, van egy jó hírem és van egy rossz hírem. A jó hírem az, hogy a rendszerváltozás rendszere megbukott, a rossz hírem viszont az, hogy 1956-ban is megbukott egy rendszer. Ez nem akadályozta meg a státuszkvó urait abban, hogy utána még 34 évig üzemeltessék a semmit. Azt a rendszert, ami már csak fennállt, de nem létezett. Sajnos könnyen elképzelhető, reméljük, nem így lesz, hogy a magyar társadalomban a rendszerváltozás bukott rendszerére is ez a sors vár, a lassú elmocsarasodás le és elrohadás folyamatai. Talán időben vagyunk ahhoz, hogy ezt a folyamatot megakadályozzuk. Lássuk, mi lehet az oka annak, hogy azaz oly kitűnő szerveződési mód, amit a rendszerváltozási rendszereként ismerünk, látványosan megbukott. Ma már a magyar társadalom 70-80 százaléka egyértelműen leszavazná ezt a rendszert és valójában ezt is teszi. A különböző választásokon azért bukik meg minden kormány, mert a választók egyre nagyobb többsége valójában nem egyszerűen a kormányt akarja leszavazni és leváltani, hanem az egész rendszert. Mivel erre egyenlőre *„not jet"* ahogy a birodalom nyelve mondja, erre nincs egyenlőre legitim lehetőség ezért aztán elemi és amorf dühe mindig azok ellen fordul, akik éppen akkor vannak kormányon. De ne fussunk a dolgok elejébe. Lássuk először, hogy mik lehettek a történelmi okai annak, hogy nem csak Magyarországon, hanem nagy valószínűséggel a térség többi országában is a rendszerváltás rendszere csúfosan megbukott. Teljesen illegitimnek bizonyulván, mert az eredendő, eredeti és elemi szintű legitimitás javait sem tudta produkálni. Sem szabadságot, sem jólétet nem biztosít a magyar társadalom döntő többsége számára. Ennek nagy valószínűséggel az az oka, hogy a magyar társadalom mindeddig egy optikai csalódás áldozata volt. Azt gondolta ugyanis, hogy a rendszerváltozás valamikor 1989-1990-ben kezdődött. Nos szembe kell néznünk azzal, hogy ez már csak a vége, a befejezése volt valaminek aminek a valós összefüggéseit ma sem ismerjük. Nagy valószínűséggel arról lehetett szó, hogy 1978 és 1982 között miután Magyarországra rázárult az adósság-csapda, innentől kezdve kialakult a kettős hatalom időszaka. A szovjet birodalom oligarhikus politikai kapitalizmusának birodalma. Szó sem volt természetesen arról hogy ez a rendszer az lett volna, amit a cégérére felírt magának. Amikor a oligarchikus politikai kapitalizmus szovjet

birodalma már nem volt képes a szuverenitást gyakorolni a térség és benne Magyarország felett. Az új birodalom az Angolszász világállam, ha úgy tetszik az Amerikai technofasizmus oly kitűnő globális birodalma pedig még nem volt képes arra hogy a szuverenitási javakat gyakorolja a térség országai, köztük Magyarország felett. 1982-ben azonban három fontos dolog történik. Az egyik hogy meghal Brezsnyev. A másik Magyarországot felveszik a valutaalapba. A harmadik pedig, hogy a Beszélőben Kis János megírja, hogy Kádárnak mennie kell. Ő már csak tudta, hiszen ő valóban része volt azoknak a rejtett beszélgető hálózatoknak, amelyek számára akkor már evidencia volt ez az összefüggés, amiről természetesen a magyar társadalom többségének fogalma se volt. Nevezetesen, hogy megbukott a régi birodalom és itt van az új szuverenitás gazda és nem csak itt van, hanem gőzerővel nekilát saját belső hatalmi szerkezetének, és a magyar elitekből azoknak a komprádor burzsoá elitnek a megszervezéséhez. Ezek voltak az oly kitűnő reformközgazdászok, reform jogászok és a többiek, akik készségesen legyártották mindazt, amit a szuverenitás gazda, az Angolszász globális birodalom világállama tollbamondott nekik. Ezen tollbamondás nyomán jött létre tehát az a sajátos berendezkedés, ha úgy tetszik az oly kitűnő rendszerváltozás rendszere, amely tehát ahogy az előbb említettem gyakorlatilag az elemi legitimitás tételeit sem teljesítette. Sem szabadságot, sem jólétet nem tudott a magyar társadalom döntő többségének adni. A rendszerváltozás rendszere tehát valójában nem más mint 1982 és 1988 között rejtett és titkos belső alkuk nyomán összebarkácsolt illegitim szerkezet, amely valójában akkoriban nem volt más, mint a Wall Streeti bankár és a rendet fenntartó, ha úgy tetszik pártállami rendőr intim liezonja. Ezen intim liezon vízfejű gyermeke, szörnyszülöttje mindaz, amit gyakorlatilag rendszerváltozásnak nevezünk. Ez a rendszerváltozás miféle teljesítményekre volt képes, ahhoz elég szembesülnünk például azzal a sajátos összefüggéssel, elég egyébként beletekinteni a statisztikai évkönyvek hosszú távú idősoraiba. Észleljük azt a sajátos összefüggést, hogy 1996-ban a Bokros-csomag vége felé a magyar reálbérek sokkal inkább irreál béreknek lehettek minősíthetők. Hiszen a 30 évvel az előtti szintre csökkentek *(a magyar társadalom döntő többsége nincs ezzel tisztában)* a reálbérek Magyarországon. Még azzal a hatalmas a reálbér növekedéssel, amely bekövetkezett az elmúlt 2 év folyamán egyébként 1956-1957-óta nem volt ilyen reálbér emelkedés Magyarországon. Ezzel is mindössze azt sikerült elérni, hogy a reálbérek szintje most már csak a 25 évvel ez előtti szinten van, azaz az 1978-as szintre esett vissza. A globális hatalomszerkezet Magyarországon az addig többé-kevésbé egységesnek tekinthető magyar társadalmat három létminőségében eltérő társadalomra szabdalta szét.

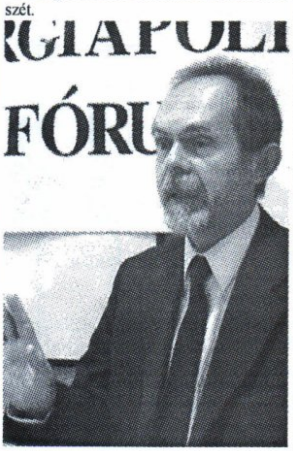

Dr. Bogár László

A társadalom tetején trónol az 5 százalékos globális elit, az alján pedig a 30 százalékos, a történelemből kiesett réslakók roncs-társadalma. Matematikai véletlen, hogy az anyagi javakból való részesedésük viszont éppen a fordított. A felső 5 százalék birtokolja a 30 százalékát, és az alsó 30 százalék birtokolja az öt százalékát az anyagi javaknak. Mindebből könnyen kikövetkeztethető az, amit a reálbérekkel kapcsolatban is említettem, a magyar társadalom alsó 30 százaléka, tehát ez a bizonyos roncs-társadalom reálbéreit tekintve nem a 25 évvel ezelőtti, hanem körülbelül az 50 évvel ezelőtti szinten van. Mivel az ötvenes évek reálbérei a 30-as évek végének reálbéreivel voltak azonosak, a magyar társadalom alsó 30 százalékát sikerült visszabombázni a két generációval ezelőtti időszakokba. Röviden összefoglalva tehát, a magyar társadalom egy igen sajátos történelmi fordulóponthoz érkezett, vagy képes békés rendszer korrekcióra, vagy mindennek és, itt egy hosszú kipontozott rész következik, egy sajátos lappangó polgárháború lesz a következménye.

Mindezek után lássuk az utolsó kérdéskört, az energetika kérdéskörét. Nézetem szerint egyáltalán nincs olyan távoli kapcsolat mint aközött a látszólag elvont és átfogó politikai és hatalmi kérdéseket elemző gondolatainkhoz, amelyeket az eddigiekben szerettem volna megosztani önökkel. Az energetika kérdéskőre ugyanis közvetlenül kapcsolódik ezekhez a fogalmakhoz, egyszerűen annál az oknál fogva, hogy az energetika az energia előállítása és megtermelésének folyamata hihetetlen mértékben érinti az ökológiai rendszert, a külső természetet. Az a pedig tény, civilizációs minimum, hogy az energiához mindenki, legyen bármilyen szegény és legyen bármilyen kitaszítottja a társadalomnak, hozzá kell jusson. Ennek következtében az egész energetika kérdésköre a lehető legteljesebb értelemben kapcsolódik mindazokhoz a problémákhoz amelyekről beszéltem.

A Washingtoni konszenzus 10 parancsolatából az a szent háromság amelyik a ***liberalizálj, privatizálj, deregulálj*** parancsaiban fogalmazódott meg, katasztrofális helyzetbe hozta az egész magyar energetikát. Valójában lehetetlenné tette azt, ami pedig mindannyiunk számára döntő fontosságú felismerése az elmúlt évtizednek, hogy vannak olyan alapvető, természetesen ezek között első sorban a nem újratermelhető természeti kincseket magukba foglaló komplexumok. Ilyenek például: az egész energetika, az energiarendszer, de ilyen például a termőföld is. Bármilyen megdöbbentő ez a legújabb kori oly sikeres magyar kapitalizmus tizenvalahányadik évfordulóján kimondani, de sem a termőföld, sem az egész komplex energiarendszer nem lehet meg a közösség átfogó komplex kontrolja nélkül. A feladatunk a globális hatalomszerkezet által az elmúlt 10-15 évben tökéletesen szétvert energetikai rendszert megkíséreljük úgy rekonstruálni, hogy esélyt adjunk arra hogy az a bizonyos magyar nemzet által jelképezhető lokalitás a közösségi ellenőrzési tereibe vegye vissza ennek a létfontosságú komplexumnak az irányítását.

Tisztelt hölgyeim és uraim talán kicsit hebehurgyábban és érdesebben mint ahogy szerettem volna, de a pillanat nagyszerűsége szoríthat le keblemre, hogy egy klasszikust idézzek, és talán ennek köszönhető mindez. Ismételten megköszönve figyelmüket szeretném megértő kegyeikbe ajánlani ezeket a kissé talán, beismerem, fésületlen gondolatokat.

Köszönöm a figyelmüket!

(Az előadás Videó CD-n megrendelhető)

Friss szelek az energetikában

NÉ

2003. DECEMBER 11., CSÜTÖRTÖK

FOKUSZ

Ellenszél

Az alternatív energiaforrások közül Európa-szerte a szélenergia hasznosítása terjed a leggyorsabban. Dániában immár az ország energiafelhasználásának ötödét a szélturbinák adják. Németországban 13 ezer megawattnyi szélerőmű-kapacitás épült ki. Ez egyfelől az ottani energiaigénynek mindössze az 5 százaléka, másfelől viszont a paksi atomerőmű termelésének a hétszerese. A szomszédos Ausztriában már számnál több szélerőmű működik, jórészt a magyar határ menti régióban. Bár a szélviszonyok az innenső oldalon is hasonlóak, a szélenergia-használat mégis mintha megállna a határnál.

Sajnos nemcsak a szélenergia, de ami ennél sokkal fontosabb a fogalmak és a mértékegységek korrekt használata is megáll a határnál. Egy olyan ország határánál ez természetes, ahol a médiamogulok még azt is megengedhetik maguknak, hogy a meghalt Nobel díjas fizikusunk Teller Ede szájába adják szösszeneséseiket. Itt azt sem lehet elvárni, hogy a fizika mértékegységeit korrekten alkalmazzák. A kilowatt *„teljesítmény"* és a kilowattóra *„végzett munka"* jelentésének összekeverése az írott és elektronikus médiában általános gyakorlat. A műszaki kérdésekkel foglalkozó szerkesztőkre ráférne, hogy levizsgáztassák őket a nyolcadikos fizikaanyagból, amelyben részletesen elmagyarázzák az elektromos teljesítmény és az elektromos munka közti eltérést. A fénymásolatban hozott cikkben, amely a „tücsök és bogár" rovatba kívánkozik, a kapacitás és termelés között illett volna különbséget tenni. Mondhatnám azt is, aki nem tud arabusul, ne beszéljen arabusul. Ne írjon az a szélerőművekről, aki nincs tisztában azzal, hogy a szélerőmű a beépített kapacitást csak akkor képes termelésként a hálózatba táplálni, amikor fúj a szél. Ha ezek után nem a kapacitást, hanem termelést vetjük egybe, akkor azt lehet leírni, hogy a német szélerőművek a hétszeres kapacitás ellenére, megközelítőleg a paksi atomerőmű termelését adják.

Közgazdászaink mostanáig kizárólagosan az energiaintenzitási mutató bűvöletében éltek, amely azt fejezi ki, hogy egységnyi nemzeti jövedelmet *„GDP"*, mennyi villamos energia felhasználásával termel meg az adott ország. Itt természetesen a legjobb mutatóval azok rendelkeznek, ahol még nem vezették be a villanyt. Ebben a sorban Magyarország azok közé került, ahol nem az energetikai fejlesztések, hanem az energia megtakarítások adják a jobb eredményt. Nem vitatva a fogyasztás racionalizálásának fontosságát, a reális zöldek mindig rámutattak ennek a mutatónak a fonákjára.

Ezt előrebocsátva nagyra értékeljük Dr. Szerdahelyi Györgynek és Poós Miklósnak az **ÖKOnferencia 2004.** rendezvényen elhangzott előadásait, ahol rámutattak az energiaintenzitási mutató használatából eredő fonáksságokra, és ezt vetített képeiken (1., 2. ábra) is ábrázolták.

Pálos László

Az energiaintenzitás nemzetközi összevetésben

(Energiaintenzitás = Energiafelhasználás / GDP)

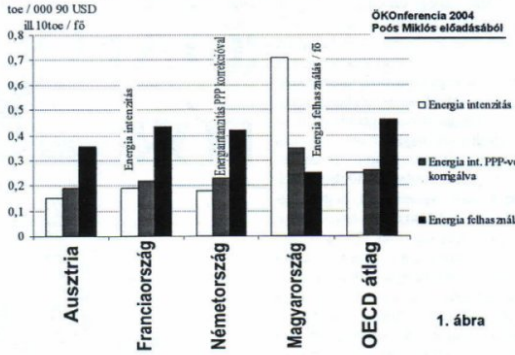

1. ábra

Energiaintenzitás PPP alapon

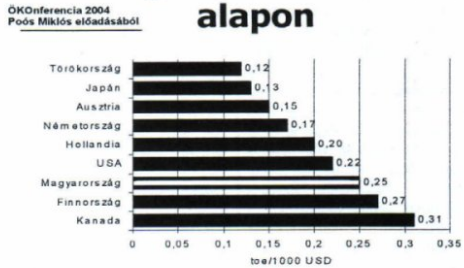

2. ábra

A neoliberális villanypiacok válsága és a magyar energiapolitika

Dr. Járosi Márton:

1. A villamosenergia-rendszerek jellemzői

A villamosenergia-rendszerek struktúrája vertikális felépítésű: termelés (erőművek), átvitel (távvezetékek), elosztóhálózat (szolgáltatás). A villany *nem tárolható, ezért az üzemvitel alapelve az igények és a termelés egyensúlyának* (másodpercre) *folyamatos biztosítása.* Az (energia)tárolás primer energiahordozóban (tüzelőanyagban, víz esetén helyzeti energiában) történhet. A villany csak *korlátozottan szállítható*: adott távvezeték rendszer esetén korlátot jelentenek az átviteli kapacitások, a veszteségek, a minőségi és környezetvédelmi követelmények. Ezért egy-egy földrajzi régió, ország a villanyellátásból általában önellátásra rendezkedik be. Az *együttműködő (kooperáló) rendszerek* technikai-gazdasági-társadalmi fejlődési szükségszerűségből jöttek létre: a beépített tartalékok csökkenthetővé, a fogyasztói kör bővíthetővé (regionalitás), a minőség (frekvencia) javíthatóvá vált[1].

A napszaki igényekhez való alkalmazkodás és a tartalékképzés *változatos erőműstruktúrát* követel meg: alapterhelésű, menetrendtartó és csúcserőművek; gyorsan indítható tartalék-erőművek. A rendszerben azok a teljesítmények értékesebbek, amelyek éves átlagos rendelkezésre állási képessége nagyobb (értékelhető teljesítőképesség). Az erőműstruktúrát a rendelkezésre álló *primer energiahordozók*, természeti adottságok, valamint az *ellátás-biztonsági* követelmények befolyásolják.

Rendszerműködtetés.

Mivel a rendszer szereplői kölcsönös fizikai függőségbe kerültek egymással, szükségessé vált az *operatív rendszerirányítás.* A számítástechnikai eszközök alkalmazása ma már lehetővé teszi a nagy rendszerek üzembiztos technikai felügyeletét és irányítását. *A rendszerműködtetés klasszikus célfüggvénye* a közösségi érdek: az üzembiztonság és a legkisebb fogyasztói energia költség (*legkisebb költség elve*). Ez közös tulajdonú erőművek esetén az üzemeltetés folyamatos optimalizálását (*gazdaságos terheléselosztás*) jelenti. A működőképes rendszereknek az időben (időszakonként) változó, általában növekvő igények kielégítésére is fel kell készülni, ami távlati összehangolt *rendszerfejlesztési kötelezettséget* ró a szereplőkre. Ennek fontos része a távlati igényekhez és a lehetőségekhez alkalmazkodó, megfelelő tartalékokat is magában foglaló, *optimális erőmű építési program.*

Tulajdonviszonyok.

A rendszerek természetes fejlődése általában a *regionális, vertikális felépítésű társaságok* kialakulására vezetett. A tulajdonosok: magánszemélyek, közösségek, városok és az állam. Nem állami tulajdon esetén a rendszer működését az állam *közérdekből* törvényileg szabályozza, ezek a szabályozott, *regulált árampiacok.* A fogyasztói árképzés az önköltségen alapul.

2. A liberalizáció hatása a villamos rendszerekre.

A liberalizáció (dereguláció) természete.

A villamos energiát „közönséges" árúnak deklarálják, s ennek megfelelően a „szolgáltatás" helyébe az egyre személytelenebb „kereskedelmi tevékenység" kerül. A hangzatos jelszavak: a (természetes) monopóliumok uralmának megtörése, az *árverseny* bevezetése az energetikában. A liberalizáció a rendszer szabályozó elvévé a klasszikus *kereslet-kínálatot* teszi, mind az üzemeltetésben, mind a fejlesztésben. A feltétlen üzembiztonság helyébe a „termelőtőke" maximális kihasználása, a hosszú távú szemlélet helyébe a rövidtávú haszonszerzés, a legkisebb költség helyébe a profit maximalizálása kerül. Liberalizált viszonyok között az *értéktípusú szolgáltatási árak* szükségszerűen magasabbak lesznek, mivel nem a legkisebb (ön)költség, hanem a rendszer szempontjából még szükséges drágább villany ára lesz az árcentrum.

Multinacionális áramkereskedelem.

Új szereplők lépnek be a rendszerbe: megjelennek a *kereskedő vállalatok*, amelyek a tényleges energiaszolgáltatási folyamatokba *viszonteladóként* beékelődve, s szinte átláthatatlan konglomerátumokat alkotva, szükségtelenül drágítják a végső energiafelhasználást. Ezzel párhuzamosan intenzív *koncentráció* megy végbe a „kereskedelmi" vállalkozások között, a regionális monopóliumok gyakran nemzetközivé alakulnak. A határokat átívelő vállalat-óriások nagy politikai befolyást szereznek, *politikaformáló tényezővé* válnak.

Az energia-termelés és szolgáltatás *„fizikai útjai" helyett* a kereskedelmi *„szerződéses utak"* kerülnek előtérbe, miközben a tényleges műszaki-technikai háttér, ezzel együtt a biztonság kérdése másodrangúvá válik. A piaci-kereskedelmi *folyamatok virtualizálódnak*, elszakadva az energetikai reálfolyamatoktól[1]. A számítástechnikával támogatott *pénzügytechnikai lehetőségek* azt az *illúziót keltik*, mintha ezek a bonyolult technikai-gazdasági folyamatok szerződésekkel leképezhetők és uralhatók lennének. ***A modellnek azonban nincs elméleti alapja.*** A piaci szereplők –beruházási, illetve állandó költségben megjelenő – szükségszerűen eltérő adottságait a modell nem tudja kezelni, ami eleve akadályozza a rendszerek szerves fejlődését.

A liberális árampiac önellentmondása.

A liberalizált piac alapfeltétele az átviteli *hálózatokhoz való szabad hozzáférés*, miközben *a hálózatok fejlesztése intézményesen nem garantált.* A feljogosított fogyasztók adott rendszerből való kiválása liberális jog, de a rendszerkövetkezmények nem háríthatók át a liberalizált, un. független fogyasztókra. A tőkének, a liberális piac szereplőinek *nincs ellátási, rendszerfejlesztési kötelezettségük.* A liberalizált (áram)piac működésének alapfeltétele (lenne) a kínálat, a szabad választási lehetőség. A rendszerfejlesztés azonban tőkeigényes, de a tőke nem kockáztat. A beruházásokkal létrehozható kínálat (erőműépítés) kialakításában csak *a szabad piactól idegen hosszú távú áramvásárlási szerződések* alapján hajlandó részt venni. Ez a liberális árampiac alapvető önellentmondása. Így aztán *a liberalizált árampiac a klasszikus szabadpiaci modell szerint addig működik, amíg szabad kapacitás, felesleg van; ezek kimerülése után működésképtelen.* Ez az alapvető oka a villamosenergia-rendszerek időszakos fizikai-pénzügyi összeomlásának, válságának. Lehetnek természetesen technikai jellegű átmeneti zavarok is, ezek azonban könnyen kezelhetők, míg a válságtünetek csak hosszabb idő alatt, fejlesztések, beruházások árán.

A liberalizálás következményei.

A villanypiacokon érvényesülő liberalizációs folyamatok természete és következményei a kaliforniai-eseményekben, az *Enron „megabotrányban"*, az idei, szinte hihetetlen mértékű európai villanyáringadozásokban, s az utóbbi időben, pl. az amerikai és olasz ellátási zavarokban is tetten érhetők.

Már a **kaliforniai villamos energia szolgáltatás összeomlása** az energia szolgáltató rendszerek liberalizálásának alapproblémáira irányította a figyelmet. Bebizonyosodott, hogy a *vezetékes energiák*, így a villamos energia is, *különleges áruk*. A villamosenergia-rendszerek létesítésének és működtetésének klasszikus modellje helyett nem sikerült működőképes „piaci" modellt kidolgozni. A liberalizáció felemésztette az energiapiac tartalékait, aminek következtében a korábbi kínálati piac keresleti piaccá változott és ez árfelhajtó hatásúvá vált. Az ellátásbiztonság törvényi garanciájának hiányában az újabb egyensúly – állami beavatkozás nélkül – csak hosszabb idő után és fájdalmas, kényszerű beavatkozások árán áll be. Az energetika stratégiai szerepéről korábban lemondott állam volt kénytelen ad hoc beavatkozni a kaotikus piaci folyamatokba.

Az **Enron „megabotrány"** már a nemzetközi méretű virtuális energiapiac, a piacmanipuláció tarthatatlanságát bizonyítja[2].

Az **USA idei áramkorlátozási zavarait** a szakértők elsősorban a *hálózati hiányosságokra* vezetik vissza. Az okok között elsőként a *fejlesztések elmaradását*, az együttműködés hiányát említik. A liberalizáció előtt épült hálózatokat ui. nem tervezték a „piaci körülményekből" spontán következő nagy igénybevételre. A kilencvenes években az energialiberalizáció folytán sokasodó, *partner helyett versenytársakká váló, áramszolgáltatók együttműködése leromlott*, az igénynövekedéssel nem tudott lépést tartani a kínálat. Az energiatermelőktől a liberalizáció során különváló szolgáltatók, valamint a hálózatok működtetői, a profitmaximalizálási szempontokra ügyelve, visszafogták a karbantartási és korszerűsítési költségeket, s csak óvatosan hajtottak végre kapacitásbővítő beruházásokat, miáltal a hálózatok állapota sok helyen leromlott.

A hálózatot működtető társaságok szerint addig nem éri meg beruházni, amíg a szabályozó állami hatóságok áremeléssel nem biztosítják a tőke megtérülését. Szakértők szerint legalább 100 milliárd dollárba kerülne a hálózatok fejlesztése a szükséges szintre, hogy jelentősen csökkenjen a hasonló esetek megismétlődésének valószínűsége. Rámutatnak, hogy „túlhasználják" a hálózatokat, s nincs megfelelő hatáskörű szervezet a hálózatigénybevétel engedélyezésére, és a szükséges fejlesztések elrendelésére. Más vélekedések szerint a fejlesztéseket nem elsősorban az egyes régiók közötti összeköttetések erősítésére, a nagy távolságú áramszállításra kellene fordítani, hanem a termelői és hálózati kapacitások régiókon belüli integrációjának erősítésére.

A liberalizáció és a közszolgáltatás.

Ma már világszerte példák igazolják, hogy a liberalizáció valódi célja a nagy társadalmi befolyást jelentő *közszolgáltató energiarendszerek feletti uralom megszerzése*, e rendszerekben rejlő potenciális profit elnyerése volt. Az árampiacok közszolgáltatási jellegét azonban a dereguláció nem tudta teljesen megszüntetni. Jellemző, hogy árampiaci válságok esetén a fogyasztók (a választók!) és a piaci szereplők az állami beavatkozást természetesnek tartják, sőt elvárják[3]. A fejlett világban nem helyettesíthető, általános igénnyé, mondhatni a kultúra részévé vált a villany, amelynek biztosítását az állampolgárok elvárják a kormányoktól. A befektető vállalkozók pedig a tőke szabad áramlása infrastrukturális feltételeinek biztosítására hivatkozva várják el a beavatkozást. Ilyenkor aztán előkerül az energiatörvény, az erőmű és hálózatépítési stratégia iránti igény[4].

3. Az európai villamos piacok liberalizálása

Uniós irányelvek.

Az Európai Unió (EU) alapjául szolgáló *Római Szerződés* még a keresztény-demokrata alapelvek szerint a szolidaritást, a közjó támogatását és a teljes közösség érdekeinek előmozdítását tűzte ki célul. Ezért a *közszolgáltatásokat kivonta* az árú, és a tőke szabad mozgására vonatkozó előírások hatálya alól. Ezt az általános előírást a Nizzában elfogadott módosítás is tartalmazza. Ennek ellenére az ***EU energiapolitikája angolszász hatásra neoliberális irányt vett.*** A meghirdetett energiapolitika célja a villamosenergia-ellátáshoz kapcsolódó vezetékes monopóliumok korlátozása, a villanypiac liberalizálása lett. Szorgalmazói *azzal érveltek, hogy a* verseny, amelynek fő eszköze az energiahordozó hálózatokhoz való *szabad hozzáférés, árcsökkenést eredményez*. A végső cél az egységes európai liberalizált energiapiac létrehozása, amelynek közös szabályait irányelvben *(96/92/EC direktíva)* rögzítették.

Az uniós villanypiac.

Bár az uniós irányelvek is elismerik az energia közszolgáltatások szükségességét, mégis *a liberalizáció a gyakorlatban támadásnak bizonyult a közszolgáltatások ellen*, mivel nem garantálta az ellátásbiztonságot és legkisebb költség elvének érvényesülését. A liberalizálást elősegítette a termelőszférában felhalmozott hatalmas teljesítmény tartalék[5], amely átmenetileg, igazolni látszott a verseny árcsökkentő hatását.

A villanypiacok liberalizálásával párhuzamosan, Nyugat-Európában, (de az egész nyugati világban), soha nem látott méretű vállalati (tőke) koncentráció és integráció ment végbe az energetikában, ezen belül a villamos piacon, s ez a folyamat változatlanul tart. Nemcsak az egyes energia ágazatokon belül, de a villamosenergia-ipari és a gázipari cégek között is, sőt megjelentek az egyéb (pl. víz) szolgáltatásban is. *A korábbinál nagyobb nemzetközi monopóliumok jöttek létre*, amelyek politikai érdekérvényesítő képessége is növekedett.

Az unió elsősorban *közös piac*, amelynek *keleti bővítése* a multinacionális energiaszolgáltatók piacának kiterjesztését jelenti. Mára nyilvánvalóvá vált, hogy az uniós irányelvek a privatizáció és liberalizáció trójai falovának szerepét töltötték be a csatlakozni szándékozó kelet-európai országokban, s elsősorban e *szegény országok energiapiacainak megszerzését célozták*. Az időhúzó, késleltető uniós felvételi taktika pedig a piacoknak már a csatlakozás előtti kisajátítására szolgált.

Kapacitásfejlesztési deficit.

Tény, hogy a liberalizáláskor fennálló kapacitástartalékok az EU-ban is kimerülőben vannak és fejlesztések nélkül 2010-re teljesen elfogynak. Bár az európai rendszerek üzembiztonsága – a bekövetkezett zavarok tanúsága szerint – már ma is kívánni valót hagy maga után, az UCTE rendszer biztonságát jellemző „maradó kapacitás"[6] a jelenlegi 6-7 %-ról 2010-ig folyamatosan csökken és eléri a kritikus értéket.

A liberalizált piac szereplői azonban nem akarnak fejlesztési kockázatokat vállalni. Európának is áramkimaradásokra és rohamosam drágúló tarifákra kell számítani, ha nem épülnek gyorsan pótlólagos erőművek – közölte az RWE brit részlegének vezetője. A mintegy három év

múlva reálissá váló veszélyt a szakember a korábbi regionális monopóliumok felszámolására és a liberalizált piaci viszonyokra vezeti vissza, aminek következtében az áramtermelő szektornak mindössze 5 % körüli teljesítmény-tartaléka van. A Nemzetközi Energiaügynökség (IEA) szerint az EU tagállamoknak jelentős ösztönzőkkel kell tőkét csalogatniuk a villamos áram- (és gázszektorba), hogy biztosítsák a következő évtizedekben szükséges beruházásokat. A brit kormány szakértője szerint a londoni áramszünet is arra világít rá, hogy a villamos rendszer roppant sérülékeny és fejlesztésre szorul.

Az olasz áramszünet és tanulságai.

A 2003. szeptember 28-i országos méretű olasz áramszünet a legnagyobb volt Európában a második világháború óta. Ennek, csak egyik oka, hogy Olaszország nagy mennyiségben importál villanyt, elsősorban Franciaországból. A másik ok a *rendszer-megbízhatóság* kérdéseiben keresendő. A zavar „szokásos" üzemviteli problémából, (egy fa rádőlése a távvezetékre) indult ki, majd egy húsz perccel későbbi svájci távvezeték kikapcsolódását követően Olaszország és Európa többi részei között valamennyi távvezeték kikapcsolódott.

A piacok liberalizálásából következő *növekvő teljesítményáramlások* és azok növekvő kiszámíthatatlansága következtében – az ezekre nem méretezett hálózatokban – a jövőben Európa más részeiben sem zárható ki hasonló zavarok bekövetkezése. Az európai, köztük UCTE szakértők állásfoglalásaiból ennek fő okaként a magas szintű *ellátási biztonság* és a gazdasági, *liberalizált piaci érdekek közötti ellentmondás* rajzolódik ki. Az UCTE alapelve megalakulása óta arra irányult, hogy a megbízhatóságot nemcsak az üzemvitelben, de hosszú távon, azaz a „befektetési döntések időtávlatában" is fenn kell tartani. Az ellátásbiztonságot nemzetközi és nemzeti szinten egyaránt biztosítani kell, vagyis ebből a szempontból nemcsak az országok közötti „rendszerösszekötő" vezetékek, hanem az ezeket támogató, országon belüli távvezetékek is azonos megítélés alá esnek.

Az ellátásbiztonság piaci ellentmondásai.

Az ellátásbiztonság egyik alapfeltétele a hálózati infrastruktúra megfelelő fejlesztése, a hálózatbővítésekbe történő *hosszú távú befektetések*. Ettől azonban az összes költség visszatérülését garantáló pénzügyi megállapodások hiányában ódzkodnak a befektetők. Ezek megtérülési ideje ui. többnyire 10 évnél több, ami kevésbé vonzó, mint a villamos ipar más üzletágai. Vagyis a rendszerbiztonság szempontjából *„létfontosságú projektek" üzleti szempontból „kevésbé vonzó projektek"*. A rendszerbiztonsági szempontból létfontosságú projekteket „olyan speciális eszközökkel kellene támogatni, amelyek nem befolyásolják a hálózatokhoz való szabad hozzáférést". Sajnos ilyenek nincsenek. Az UCTE szakértők is kétségesnek tartják, hogy a piaci szereplők optimalizálási céljai, s különösen azok pénzügypolitikai prioritásai elvezetnek-e a szükséges rendszerfejlesztésekre.

A villany import megítélése.

Szakértők arra is felhívják a figyelmet, hogy az ellátás alapját a régiók és *országok saját termelő létesítményeinek* kell adni, a nagytávolságú szállítások elsősorban kisegítő szolgáltatások[7]. *A termelői létesítményeket* lehetőség szerint elsősorban az *ellátandó térségekben* kell elhelyezni, mert a fokozott mértékű importra támaszkodás arra vezet, hogy a termelés egy szűk területre koncentrálódik, ami nagytávolságú és nagy mennyiségű villany tranzitot tételez fel. A hosszú távolságú alaphálózati villamos átvitelek növelésének – az olaj és gázvezetékekkel szemben – megbízhatósági és rendszerirányítási korlátai vannak. A kereskedelmi célú távvezetékek sem jelentenek megoldást a piac hatékony működésére, mivel a rendszerirányítóknak az együttműködő hurkolt rendszerek egésze felett kell irányítást gyakorolni.

Módosított direktíva.

A liberalizált tengerentúli villanypiacok zavarai megijesztették az európai politikusokat. Ezen túlmenően már az európai zavarok is motiválták a villamos direktíva módosítását. A cél elsősorban az ellátásbiztonság növelése lett volna. A 2004-ben hatályba lépő új *03/54/EC direktíva* ugyan a korábbihoz képest hangsúlyosabban deklarálja az ellátásbiztonság növelésének (a közszolgáltatási kötelezettség teljesítésének és a fogyasztók védelmének) szükségességét, *de garanciális feltételeket nem ír elő*. A szükséges kapacitásfejlesztések tendenciózus önmagában még nem jelent garanciát a megvalósításra.

4. A magyar villamos piac privatizálása és liberalizálása

Az 1992-ben piaci szerkezetűvé alakított állami tulajdonú MVM Rt. társaságcsoport 1993-ra kidolgozta megújító erőmű-építési, hálózatfejlesztési és rendszerirányítási stratégiáját. Alkalmassá vált a piaci viszonyok szerinti működésre, így a későbbi EU csatlakozásra is.

A magyar energiapolitika a rendszerváltozás után, lényegét tekintve – *kormányoktól függetlenül – a privatizáció és a liberalizáció jegyeit viselte magán*, s az egységes energiarendszer szétzilálását okozta. Ez elsősorban a nyugati irányultságú neoliberális gazdasági és energetikai orientáció következménye. A liberális politika a privatizációt és a liberalizációt a fejlett világhoz való felzárkózás feltételeként állította be. A liberalizáció az energetikai szakma „liberalizációs fertőzésével" kezdődött. Ezt a célt szolgálták a megsokasodó nyugat-európai és amerikai tanulmányutak, „ingyenes" képzések. Mire feleszméltünk, már az agresszív agymosás eredményeként az angolszász modell, a nyugati liberális energetikai eszmék lettek a divatosak és „korszerűek", azok tematizálták a hazai szakmai közvéleményt[8].

Az *Antall-kormány* az energetikai iparágakban még többségi állami tulajdon mellett foglalt állást, sajnos az energiaipar privatizációjának előkészítése már 1993-ban megkezdődött.

A *Horn-kormány* rövid távú kormányzati érdekeknek alávetve a villamos energia- (és szénhidrogén) ipar nagy részét – értékén alul – külföldi befektetőknek adta el, miáltal e piacok multinacionális cégek ellenőrzése alá kerültek. A legnagyobb befektetők a villamos és a gáziparban is tulajdont szereztek. Részesedésüket felvásárlásokkal növelve, ma már a privatizált cégek többségi tulajdonosai. A privatizációt követő hazai liberalizációs folyamatban az említett cégek – az állami tulajdon folyamatos hátrányos megkülönböztetése mellett – eredményesen érvényesítik erőfölényüket[9].

Az *Orbán kormány* programjában az energiapolitika jelentős korrekcióját ígérte, mégis 1999-ben kormány-program szintjére emelték az energetika liberalizálását, az energetika „üzleti modelljét". A kormányzat szinte kimenekült az energiapiacról, átengedve azt a multinacionális energiaszolgáltató cégeknek, amelyek visszáléknek monopolhelyzetükkel. 2001. végén – a jelenlegi kormánypártokkal egyetértésben – az európai uniós követelményeket idő előtt „túlteljesítő," olyan *villamos energia törvényt (VET)* alkottak, amely elsősorban a privát társaságok érdekeit szolgálja[10].

A Medgyessy-kormány végrehajtja a villamos piac liberalizálását és folytatja a privatizálást.

A korábbi kormányzati „túlosztogatás" következtében előálló költségvetési hiányt részben privatizációs bevételekkel pótolják (Vértesi Erőmű értékesítése), illetve tervezik pótolni (MVM privatizálása). Bár a multinacionális cégek igen jelentős osztalékhoz jutnak, a liberalizáció és a piacnyitás európai jelszavaira hivatkozva mielőbb érvényesíteni szeretnék a liberalizált uniós árakat. A befektetői nyomásnak engedve a kormány lényegesen növelte a fogyasztói árakat, egyes esetekben részleges fogyasztói kompenzációt helyezve kilátásba. Intézkedéseiben tovább folytatódik az EU követelményeket is túlteljesítő politizálás, az energiafogyasztáshoz kapcsolódóan a központi költségvetés bevételét növelő új adókat terveznek bevezetni.

A tulajdoni szerkezet átalakulása.

Az EU irányelvek nem írják elő, és nem tételezik fel a villamos piac privatizálását, a francia EdF mindmáig állami tulajdonban van. Ezzel szemben az európai méretekben kicsiny magyar villamosenergia-rendszer részekre bontását és privatizálását[11] hamisan a „piacosítás", az EU-hoz való csatlakozás feltételeként tüntették fel. Mára a hazai közcélú erőművek teljesítményének 77 %-át, termelésének 60 %-át a külföldi tulajdonú erőművek adják. Az áramszolgáltatók részvényeinek döntő többsége külföldi szakmai befektetők tulajdonában van, csak egy kisebb, nem meghatározó részvénypakett van a tőzsdén. *Ha a privatizálás előtti Magyar Villamos Művek Rt., mint állami cég, szerepelne ezen az európai piacon, akkor sokkal jobb helyzetben lennénk.* Mert ez az ötezer MW-os rendszer fel tudná venni a versenyt a nagy európai szolgáltatókkal. Ez nem lenne egyedülálló, hiszen pl. a franciák, miközben odahaza sziklaszilárdan a nemzeti érdeket képviselik, külföldön, így nálunk is, természetesen csak a profit érdekli őket. A korábbi állami villamos társaság meggyengülésével párhuzamosan az MVM Rt-nél sokkal nagyobb és komplexebb nemzetközi monopóliumok leányvállalatai vették át a vezető szerepet. Ezek – nem egyszer kormányaik segítségével – eredményesen érvényesítették befolyásukat a mindenkori *magyar kormányoknál*, amelyek átmeneti belpolitikai megfontolásoktól eltekintve, lényegében a *külföldi befektetők érdekei* szerint alakították az aktuális kormányzati energiapolitikát. Energiapolitikai stratégiáról tehát nem beszélhetünk, *csak sodródásról, a befektetői elvárásoknak való megfelelésről.*

5. A liberalizált magyar villamos piac helyzete.

A privatizáció után 7-8 évvel, a liberális VET ismeretében és a gyors piacnyitás első tapasztalatainak tükrében összefoglalható a liberalizált magyar villamos piac helyzete és a várható kilátások.

Ellátásbiztonság.

Amikor a liberalizációt Magyarországon elkezdték propagálni, minden rosszat elmondtak a *hosszú távú áramvásárlási szerződésekről*, amelyek az ellátásbiztonság garanciái. Az 1993-ban kidolgozott *megújító erőmű építési programot* a privatizáció miatt nem hajtották végre. A nem korszerűsített erőművek – a hosszú távú szerződések következtében – ezért termelnek a liberalizált piacon áram helyett, un. *„befagyott költséget"*.

A privatizáció előtt nagy konferenciákat rendeztek, amelyen *a külföldi befektetők sok ezer MW-os erőműépítéseket helyeztek kilátásba.* Ennek ellenére előre látható volt, hogy itt mi fog történni. Idézet egy 1997-ben publikált cikkből[12]: *Az „erőműrendszer kapacitáshiányos, ezért a jövőt is ez a hiány fogja meghatározni. Különösen akkor, ha az állam kivonul az erőműépítésből. Mivel a privatizáció során a befektetők nem vállalták erőművi projektek megépítését, és a szerződésekben hosszú távú villamos energia ármegállapodás sem szerepel: a befektetők szándékainak lettünk kiszolgáltatva. Ők pedig kivárnak, mivel majd a kialakuló kényszerhelyzet is árfelhajtó hatású lesz."* Erre illik a mondás: *"Igazat mondani könnyű – csak elhitetni nehéz."* Épült néhány gázturbinás erőmű, a 200 MW-os blokkokat felújították és ellátták kéntelenítővel, szigorú befektetési garanciával, a piacosítók által kárhoztatott hosszú távú áramvásárlási szerződések fedezete mellett. Jellemző, hogy a korszerűsítés garanciájaként a liberális villamos energia törvény kihirdetése előtti utolsó pillanatban, kormányzati egyetértéssel, hosszú távú áramvásárlási szerződéseket kötöttek a Tiszai Erőmű és a Dunamenti Erőmű 210 MW-os blokkjaira. Ugyanakkor a hazai tulajdont diszkriminálva, csak középtávú szerződést kötöttek a Vértesi Erőművel és az egyetlen hazai befektetővel, a Transelektro Rt-al.

A privatizáció óta, 1996 és 2002 között Magyarországon *a villamosenergia-rendszer szereplőinek adózott nyeresége* a következőképpen alakult: az erőművi szektorban levő privatizált külföldi tulajdonosok 110 milliárd forint adózott nyereséget könyvelhettek el, a privatizált külföldi tulajdonú áramszolgáltatók 130 milliárdot. Ez összesen 240 milliárd. Az állami tulajdonú MVM és a hozzá tartozó erőművek (Paks és Vértes) ebben az időszakban kb. 4 milliárd veszteséget termeltek. Tehát a privatizáció óta végrehajtott áremelések a befektetők profitját növelték. Ebből a pénzből meg lehetett volna újítani a rendszer jelentős részét. A rendszerfejlesztésre, például a gyorsan indítható csúcserőművekre csak a veszteséges MVM Rt. költött. *Ezért nincs a magyar villamos energia rendszerben megfelelő nagyságú üzembiztonsági tartalék.*

A paksi üzemzavar és az azt követő gyors villanyáremelés rávilágított az állam által cserbenhagyott hazai villamosenergia-rendszer sérülékeny voltára és ízelítőt adott abból, hogy mi vár a magyar lakosságra a liberalizált árampiacon. *A privát termelők nem érdekeltek a rendszer-szempontok érvényesítésében,* az ellátásbiztonság fenntartásában, a (még) állami tulajdonban maradt MVM-et pedig megfosztották felelős funkcióitól, anyagi eszközeinek nagy részétől, „kereskedő" céggé degradálták. A liberális villamos energia törvényben nincs tényleges felelőse az ellátásbiztonságnak, az Energiahivatal kapacitás-tendere nem jelent erőműépítést. A magyar rendszer ma nem azért működik, mert van egy csomó üzleti szerződés, ami régen nem volt, hanem azért, mert a teherelosztóban, amit ma Mavír-nak hívnak, tisztességes, hozzáértő szakemberek irányítanak, nélkülük már nálunk is nagyobb zavarok lennének.

A privatizáció és a liberalizáció óta a *villanyszolgáltatás minőségi színvonala csökkent*, messze elmarad az európai átlagtól. Egy átlagos háztartás évente mintegy négy órán át marad áram nélkül. Az okok között első helyen az áramszolgáltatói termelékenységnövelő" létszámleépítéseket kell megemlíteni, amelyek költségcsökkentő hatása nem jelentkezik a villanyárakban.

A liberalizáció hatása a rendszerre. Az új erőmű blokkok a legkisebb fajlagos fejlesztési költséget igénylő gáztüzeléssel létesültek. Mára a villanytermelésben a *földgáz részarány* meghaladja a 27%-ot, (a szénhidrogének aránya a 33 %-ot). A „több lábon állás" stratégiai elve nemcsak a villamos energetikában sérült tovább, hanem növekedett az egész magyar energetika egyoldalú szénhidrogén függősége[13].

A liberalizált piacon alkalmazott kedvező preferenciák következtében ma már több

száz gázmotoros erőmű működik. A gázmotorok, a víz-, szél- és az ipari erőművek együttes, *nem szabályozható teljesítménye* elérte a rendszer csúcsigényének 10 %-át, az 550-600 megawattot, növelve a szabályozási nehézségeket.

A liberalizált piacon nem működik a gazdaságos terheléselosztás. A piacnyitás következtében un. „zsinórterhelésű" nagyfogyasztók váltak ki a közüzemi villanypiacról, miáltal a legolcsóbb alapterhelésű *paksi termelést kell visszaszabályozni*. Ez növeli a közüzemi piac átlagos termelési költségeit, miáltal a versenypiac megtakarításait részben a közüzemi piac keresztfinanszírozza.

Fogyasztói árak.

A privatizációt követően *a villanyárak elszabadultak* és azóta állandóan emelkednek. A lakossági nappali áramár 2003. augusztusára az 1995 évi 9,52 Ft/kWh-ról 28,78 Ft/kWh-ra, kereken 3-szorosára növekedett. Az áremelések döntő mértékben a privatizált társaságok profitját növelték. A privát erőművek és áramszolgáltatók saját tőke utáni nyeresége szinte minden évben messze meghaladta a privatizációs szerződésekben garantált 8 %-ot is. 2002-ben az erőművek már 22 %-os, az áramszolgáltatók 12 %-os nyereséget értek el.

Ezzel szemben az állami tulajdonú MVM Rt és erőművei (Paks, Vértes) e mutatója sohasem közelítette meg a 8 %-ot, s 2002-re mínusz 7 % lett. Az idei villanyáremelést az MVM jövedelem pozíciójának javításával indokolták. Az MVM helyzetét azonban nem a lakosság kárára, a fogyasztói ár emelésével kell rendezni, hanem az extraprofitot realizáló termelő és szolgáltató privát társaságok rovására kell javítani. Az ismertetett jövedelemviszonyokat figyelembe véve *még árcsökkentés esetén is reális lehetőség volna a termelés-elosztás-szolgáltatás vertikumának teljes nyereségét igazságosabban elosztani!*

Az igazi *árnyomás* azonban akkor nehezedik majd a közüzemi villanypiacra, ha – a rossz villamos energia törvény szerint – a termelői árakat 2004. január 1-től a közüzemi piacon is liberalizálják. A jelenlegi átlagár alatti termelők legalább az átlagos árat fogják igényelni, az átlag feletiek – mint eddig – ezután sem fogják újratárgyalással csökkenteni szerződéses árnikat. Az állam választhat: vagy emeli a végfogyasztói árat, vagy a nagykereskedő (MVM) megy csődbe, amint ez Kaliforniában is történt.

Kompenzáció. Az elviselhetetlen helyzetbe kerülő fogyasztók terheinek csökkentése csak valamilyen kompenzációval volna lehetséges, amelynek szükségességében szinte valamennyi érdekelt egyetért. Lényegében két lehetőség van. Egyik a *rászorultság elvén működő*, korábban többször alkalmazott és megbukott *szociális támogatási rendszer*. Eszerint minden felhasználó piaci áron jutna az energia-szolgáltatáshoz, az alacsony jövedelműek azonban támogatást kapnának[14]. A másik lehetőség a *szolidaritás elvén működő un. szociális tarifa*, amely szerint e szolgáltatások bizonyos fogyasztási szint alatt kedvezményesek, e felett pedig normál díjat kell értük fizetni[15]. Ilyen tarifát elméletileg kilátásba helyezett a VET, de nem történt semmi érdemleges[16]. (E témához tartozik, hogy biztosítani kellene a hatékony *fogyasztóvédelmi szervezetek* létrejöttét és törvényes működési feltételeit.)

Energiaadók.

Nemzetközi kötelezettségeink mellett főleg saját nemzeti érdekünk a környezetvédelmi jellegű adók *ésszerű alkalmazása*, amelyekkel az energia-szolgáltatás jövedelemelosztását lehet kedvezőbbé tenni. Ezzel ugyanis az országból kivihető profit helyett az energia-hatékonyság növelését és a környezetkímélőbb energiatermelést (kapcsolt energiatermelés, megújuló energiák felhasználása, stb.) lehetne támogatni. Előnye az ÁFÁ-val szemben, hogy mértéke az egyes energiahordozók és felhasználások esetén különböző lehet a környezeti és egyéb tényezőktől függően. Az azonban elfogadhatatlan, hogy az energiaadók az extraprofitot tartalmazó szolgáltatási árakra többletterhként rakodjanak a központi költségvetési bevételek növelése érdekében. Az energiaadót ui. a 2004. évi költségvetés megalapozása érdekében az un. *ökoadok* között akarják bevezetni, az EU energiaadózási irányelveire hivatkozva, de a tervezett *EU minimumnál nagyobb mértékben*.

Az már szinte cinikus, hogy a költségvetési bevétel növelése érdekében ugyancsak a jövő évtől tervezik emelni a villany ÁFÁ-ját 12-%-ról 25 %-ra, (a földgázét 12-ről 15 %-ra). Itt is, már szinte hagyományosan, és hamisan az EU-ra történik a hivatkozás. Pedig az EU csak harmonizálni akarja az eltérő ÁFA-kulcsokat, az irányelv szerint az áram-, a földgáz és távhőszolgáltatás a kedvezményes körbe tartozik, tehát *most még csökkenteni is lehetne ezek ÁFA kulcsait.*

6. Összefoglalás.

A liberalizált villanypiacok világszerte tapasztalt problémái potenciálisan már nálunk is jelen vannak. A viszonylag kicsi, részben korszerűtlen rendszer tulajdonilag szétszabdalt, tartalékai alig vannak, fejlesztési koncepciója és forrásai nincsenek.

A rendszerváltás utáni kormányzatok gyakorlatilag kivonultak az energetikából, sem tulajdonosi, sem pedig szabályozási oldalról nem gyakorolnak meghatározó, felelős befolyást a villamosenergia-rendszerre, amely a liberális tőkeérdekek hálójában vergődik. Ha így megy tovább, akkor az árak megállíthatatlanul tovább növekednek és ellátási zavarok sem zárhatók ki.

Elengedhetetlen, hogy az ország társadalom-és gazdaság-politikáját a közösség érdekeinek, a közjó szolgálatának rendeljék alá. *Az államnak, a közszolgáltatások területén*, a szabad verseny viszonyai között is *vissza kell nyernie* nemcsak szabályozó *erejét*, de erős tulajdonosi piaci jelenlétét is, hogy elláthassa hagyományos közérdekű gazdaságfejlesztési és szociális feladatait.

Sürgetően szükséges olyan új *nemzeti energiapolitika* kidolgozása, amely közösségi érdekű választ ad az energiaellátás és az energia-közszolgáltatások felhalmozódott feszültségeire. Erre támaszkodva *energiatörvényt* kell alkotni, és felül kell vizsgálni az *ágazati energia törvényeket*. Olyan közszolgáltatási, lakossági *energia-árrendszert* kell kialakítani, hogy a fogyasztókat csak az elviselhetőség határáig terheljék az új tarifák. Ennek megfelelő szociális jellegű tarifákat is hatályba kell léptetni. Törvényileg kell biztosítani a valóban hatékony fogyasztóvédelem létrejöttét, és működését. Az energia közszolgáltatások védelmében a további privatizációt deklaráltan meg kell szüntetni, az állami tulajdonban maradt *energetikai vagyont meg kell őrizni*. Törekedni kell egy nemzetközi méretekben is erős, versenyképes, egyenrangú piaci szereplőként működő, nemzeti energetikai társaság létrehozására.

Budapest, 2003. november 18.

Lábjegyzetek
Dr. Járosi Márton írásához:

[1] A nemzetközi rendszer együttműködések (pl. az európai UCTE) célja is a jó minőségű ellátás és az üzemzavari kisegítés.

[1] Erre az esetre vonatkoztathatók József Attila sorai: **„Ki felhőt elád az egen, s a földön telket vesz belőle."**

[2] A magyar villamos piacon is megjelent az Enron. 2001. novemberében az MVM Rt. áramszállítási szerződést kötött vele, amelynek alapján viszonteladóként az MVM Rt. áramát adta tovább Horvátországba. Ezekből a ki nem fizetett szállításokból származott az MVM Rt. mintegy fél milliárdos követelése, amelynek realizálása az Enron 2001 decemberi csődjét követően kérdéssé vált. A csőd után az MVM vette át e horvát, szlovák és osztrák Enron üzletek jelentős részét. Joggal merül fel a kérdés, hogy miért volt/van szükség ilyen közvetítőkre?

[3] A brit kormány 410 millió font hitelgaranciát nyújtott a British Energy Plc áramtermelő cégnek, hogy megmentse a fizetésképtelenségtől.

[4] Az egyik fontos alapkérdéshez jutunk: mire való az állam? A gazdaság működőképességének biztosítására, vagy a közjó szolgálatára?

[5] Németországban például a beépített jelentős, 30 ezer MW-os erőművi többlet-kapacitás alapozta meg a liberalizálást, illetve ennek a leállítása tette lehetővé a villany árának csökkentését.

[6] Remaining Capacity: a vizsgált térségben garantáltan rendelkezésre álló villamos teljesítmény és a csúcsterhelés különbsége. Kritikus értékének a beépített kapacitás 5 %-át szokás tekinteni.

[7] A villamos energia határkeresztező kereskedelme Európában elég korlátozott, a termelés mintegy 8 %-át teszi ki.

[8] Erre vonatkoztathatók Illyés Gyula leleplező sorai: **„Eszmélnél, de eszme csak az övé jut eszedbe."**

[9] Emlékezetes, hogy egy, a privatizáció idején kötött törvénytelen, titkos szerződésre hivatkozva az RWE-nek 30 millió dollárt fizettek vissza a privatizációs bevételből, mert a magyar kormány nem garantálta a *piaci versenyfeltételeknek* nem megfelelő (!) *Bükkábrányi Erőmű* létesítését. A villanyáremelések elsősorban a privatizáció nyerteseinek profitját növelték, amelyet jelentős részben az MVM Rt. és leányvállalatainak vagyonvesztésével finanszíroztak. Jellemző, hogy pl. a 2001. januári visszonteladói hatósági (!) áremelést a privatizált áramszolgáltatók „eredményesen" bojkottálták, mire a kormány július 1-jétől az MVM Rt. árrésének terhére növelte meg az áramszolgáltatók profitját.

[10] A VET nem korlátozza a nagy energiaszolgáltatók monopólium-építését, a teherelosztót leválasztja az MVM-ről, a villamos energia importot idő előtt részlegesen liberalizálja, a közszolgáltatást időben behatárolja, mivel a hatósági termelői ár csak 2004-ig marad érvényben, nem rendezi a szociális tarifa kérdését.

[11] Egyes esetekben külföldi állami tulajdonban lévő társaságoknak történő eladását.

[12] *Dr. Járosi Márton:* A privatizáció és az erőműépítés. (Ki épít itt erőművet?) *Magyar Energetika, 1997/2.sz.*

[13] Magyarországon a kőolaj és a földgáz importhányada feltehetően 10 éven belül meg fogja haladni a 90 %-ot. Az EU-ban ez 1995-ben 47,6 % volt, 2010-re 56,7 %-ra, 2020-ra pedig 65,6 %-ra becsülik.

[14] Hegyi Gyula: A rászorultság mítosza c. cikkében kifejti, hogy az általános szolidaritás felmondása és a rászorultság elv érvényesítése a jóléti államokban is egy negatív spirált indított meg. A rendszerváltó országokban azonban sokkal pusztítóbb eredménnyel jár a szolidaritási elv megkérdőjelezése. A rászorultság elv egyoldalú érvényesítése elmélyíti a társadalom kettészakadását, s aláássa a demokrácia alapelvét. – *Magyar Hírlap, 2003.szeptember 24.*

[15] Giday András: A szociális tarifákról. – *Gazdaság és Energia 2002/1. szám.*
Kacsó András: Alapszolgáltatás az energiaellátásban. – *Gazdaság és Energia 2002/2. szám.*

[16] Az október 1-től hatályos „tömbtarifás" gázárak jelentik az első elmozdulást ebbe az irányba.

Részlet

az Országgyűlésnek a Paksi Atomerőműben történt súlyos üzemzavar körülményeit és annak elhárítására tett intézkedéseket, valamint a kieső villamos energia pótlási lehetőségeit vizsgáló bizottsága jegyzőkönyvéből

A Paksi üzemzavart vizsgáló parlamenti bizottság sok érdekes részletet hozott nyilvánosságra. Ha valaki hozzájut és veszi a fáradságot, hogy elolvassa az ülésekről szóló jegyzőkönyveket értékes információkhoz juthat, annak ellenére is, hogy Paks vezetése és az Országos Atomenergia Hivatal ragaszkodott a törvényi előírásokhoz és nem fedett fel üzleti és államtitkot.

2003. okt. 1.

PARRAGH DÉNES (Fidesz): Köszönöm szépen. Akkor hasonló választ várhatunk ezek szerint arra is, hogy a dekontaminálás mellett való döntés hogyan történhetett meg, hiszen volt egy másik eljárás is, amely lehetővé tette volna a végrehajtandó tisztításokat. Sőt, a múltkorában lehetett olvasni arról egy vegyész nyilatkozatát - pont a Reális Zöldek lapjában -, hogy talán az erőművön belül is a vegyészek nem támogatták ezeknek az eljárásoknak a végrehajtását. Én azt kérem az elnök úrtól, kaphasson a bizottság részletes információt arról, hogy amikor egyáltalán az eljárás bevezetése megtörtént, milyen döntési pontok, milyen mérlegelések voltak, ki és hogyan döntötte el ezeknek a bevezetését. Nem tudom, igazgató úr erről tud-e most valamilyen információt adni.

2003. okt.8.

PARRAGH DÉNES (Fidesz): 2002. október 22-én Hetzmann Albert még mindig arról beszél, hogy nincs halaszthatatlan döntési helyzet, illetve szerződés-aláírási kényszer, és nem is szükséges a jelenlegi döntés. Később azt mondja, a harminckazettás tartály hidrológiai szempontból nem vizsgázott, ez rejtett kockázatot jelent.

Felmerült még az új kazetták beszerzésének lehetősége; és még arról beszélnek, hogy az atomerőmű nem kísérleti üzem, amíg a károkozás lehetősége nem zárható ki egyértelműen, addig a belső tisztítást nem javasolja - ezt Kovács Balázs úr mondja. Utalt a jelenség PR-értékére, társadalmi elfogadottságára gyakorolt esetleges hatására.

Ingyenes-e az ingyenenergia?

A szenet, az olajat, a gázt, az uránt - a hagyományos energiahordozók alapanyagának nagyobb hányadát - importálni kell, majd hőenergiává, villamos energiává kell alakítani. Ugyanakkor nem elhanyagolható előnyük, hogy deponálhatók. **(A Paksi Atomerőműben, pl. akár többévi üzemanyag-szükséglet is deponálható).**

Az ingyenes szél, napenergiát is felhasználhatóvá, közvetett, vagy közvetlen módon hő, vagy villamos energiává kell alakítani. Az átalakítás eszközeit ebben az esetben is importból kell beszerezni - még igen magas áron -, az így előállított villamos energia fajlagos költségmutatói sem versenyképesek a hagyományos módon előállított villamos energia árával. (Különösen nem, a Pakson előállított villamos energia árával.) ***Nagy hátrányuk még, hogy nem deponálhatók, akkumulálhatók szél, nap-mentes időszakokra.***

Röviden ennyit a költségtényezőkről, de nem elhanyagolható szempont, a rendelkezésre állás időfaktora sem.

Példaként: Nem mondható a lélegeztető gépre kapcsolt betegnek: vegyen mély lélegzetet, tartsa vissza, még újra fúj a szél, a műtött betegnek sem: jöjjön vissza, ha kisütött a nap, bestoppoljuk a műtét helyét. Az acél- és alumíniumkohókban sem lehet félbehagyni bármikor a csapolást, a mélyhűtött élelmiszeripari termékeket előállító üzemeket sem lehet bármikor leállítani, az élelmiszer áruházak mélyhűtő-láncai sem nélkülözhetik órákra-napokra a villamos energiát, károsodás nélkül.

A felhozott példák jól reprezentálják egy nem tervezett áramszünet káros anyagi következményeit. L: Amerikában, Olaszországban, a nyáron lezajlott áramkiesések okozta károsodásokat, szélsőséges esetekben - ez ellen sem vagyunk bebiztosítva -, az emberi életet sem kímélve. ***Az áramszolgáltatóknak tehát időjárástól függetlenül is biztosítaniuk kell a fogyasztók energiaellátását,*** ők a fogyasztói igények alapján állítják össze menetrendjüket, kötik le teljesítményigényüket az MVM Rt-nél, a villamos energiát termelő erőműveknél, függetlenül naptól, széltől, időjárástól. **Ezért *nem nélkülözhetők a hagyo mányos energiahordozóval működő alaperőművek! Egy nem tervezett áramszünet milliárdos nagyságrendű károkat okozhat, melyért az áramszolgáltatóval szerződést kötött fogyasztó kártérítési igénnyel léphet fel.*** (Csak vis-maior esetén mentesülhet ez alól az áramszolgáltató cég).

Elméletileg, természetesen összeállíthatók **„ időjárásfüggő „** menetrendek is, de akkor a napenergiával előállított villamos energiával azonos teljesítményű olajjal, gázzal, stb. működő, un. csúcserőművek sokaságát kell létrehozni, a kiesett nap-szél energia pótlására, e berendezéseket „üzem-meleg" állapotban kell tartani. Mindez beruházási, üzemeltetési költséget jelent, amely költséget, az erőmű üzemeltető cég belekalkulál az eladott villamos energia árába, a villanyszámlánkba.

Jogos a kérdés: Mi az értelme, a nem tervezhető üzemidejű energiatermelő berendezések miatt megkettőzött villamos energiatermelő kapacitásoknak és költségeiknek? Kiknek üzlet ez? A fogyasztóknak bizonyára nem.

A kérdésre a válasz, miszerint ingyenes – e, az ingyen-energia, nem annyira, mint aminek elsőre látszik.

A fogyasztó két módon is megfizeti az *„ingyen energiát".* Először: az áramszolgáltatók beépítik a villanyszámlákba a szélerőművektől kötelezően átvett villamos energia árát - ha gazdaságos lenne az áramszolgáltatók számára, nem köteleznék őket az átvételre -, hiszen ezt a teljesítményt egyszer már lekötötték az MVM Rt-nél. Másrészt: az adófizetők adóforintjából finanszírozza az állam azt a 3,5 Mrd forintos támogatást is, mellyel a szél, a naperőműveket, stb. létesítő cégeket támogatja. (Ráadásul, e cégek többségi tulajdonosai külföldi cégek, vagy állampolgárok).

Ezek a költségek azonban nem 10-20-30 százalékkal, de akár 100-200 százalékkal is növelhetik a villanyszámlánkat!

Globális szinten természetesen elképzelhető, hogy a napkelet országaitól a napnyugati országokig, kontinenseken átívelően létesítenek naperőműveket, szélerőműveket – ez a tendencia követhető nyomon a külföldi szélerőmű parkok növekvő számában -, így, amikor hazánk felett beborult, szélcsend van, a glóbusz valamely pontján ragyogó napsütés, szeles időjárás lehet, e helyekről importálható az itthon kiesett villamos energia.

Csak pénz, beruházások, kooperációs hálózatok sokasága szükségeltetik. Ám mindez, egyelőre utópia.

Mármarosi Miklós
ny. újságíró Paks

Közlemény

A Magyar Energia Hivatalban, az Energetikai Érdekegyeztető Tanács, 2003. december 10-én beszámolót hallgatott meg a villamos és gázszolgáltatók által kibocsátott számlákról, a szolgáltatók számlázási rendszeréről, valamint a villamosenergia-ipari társaságok gazdasági eredményeiről készült összefoglaló hatásvizsgálatról, a profitszintek alakulásáról.

Külföldi államok és befektetők tulajdonába került villamosenergia-iparágból, 1995-2002 évek között a tulajdonosok halmozott osztalékként, 255 Milliárd forintot vontak ki. A vizsgált időszak alatt a létszám 60-%-al csökkent, ami már veszélyezteti az ellátás biztonságát. Csökkent létszámnak az is a következménye, hogy a fogyasztó kényszerhelyzetbe került a monopolszervezetek által jól kialakított és külsősként foglalkoztatott szakgárda képviselőivel szemben.

Az Energetikai Érdekegyeztető Tanács fogyasztói oldalán részt vevő alábbi szervezetek:

Reális Zöldek Klub
Országos Fogyasztóvédelmi Egyesület
Nyugdíjasok Budapesti Szövetsége
Villamosenergia-ipari Dolgozók Szakszervezeti Szövetsége
Vezetékes Energiafelhasználók Szervezete
Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége

hosszú távon veszélyeztetve látják az ország biztonságos villamos-energiával való ellátását, és egyre jobban kiszolgáltatottnak a lakossági fogyasztót a monopolszervezetekkel szemben, az ellátásból történő kikapcsolások szaporodása következtében.

A villamos-energia ellátásból senki sem zárható ki, az információs társadalom korában. A villamos-energia egyetlen más energiafajtával nem helyettesíthető. Szélsőséges törekvéseket képviselő politikai mozgalmak uszályába kerülhet az, akit megfosztanak az elektronikus média igénybevételének lehetőségétől.

Felszólítjuk a Törvényhozót, hogy tegye alkotmányos joggá a lakossági fogyasztó, minimális teljesítmény szinten történő villamos-energia ellátáshoz való jogát.

Budapest, 2003. december 10-én

Nagy örömmel vettük kézbe Mosonyi Emil professzor úr, világszerte ismert, több nyelvre lefordított könyvének kínaiul megjelent kiadását

A háromkötetes angol nyelvű mű kínai nyelvre fordítva, kiváló nyomdai minőségben, két kötetben, nagyobb alakban 1400 oldalon jelent meg.

Klubunk díszelnöke kétszer is járt Kínában. Első ízben 1956 tavaszán tartott előadássorozatot a hidrológia, a hidraulika és a vízépítés témakörében. Mosonyi Emil professzor úrnak nem maradtak feljegyzései erről az előadókörútról, de lehetőséget biztosított arra, hogy Paulus Alajos Balázs Béla díjas filmrendezővel együttműködve, videó anyagot készítsünk visszaemlékezéseiről.

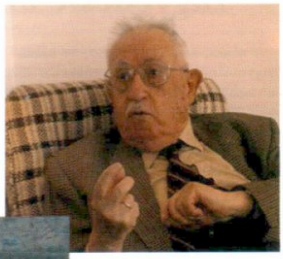

Mosonyi Emil professzor úr 1956-os kínai előadókörútjáról beszél budapesti lakásán

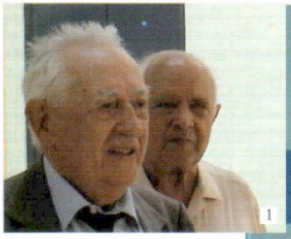

1

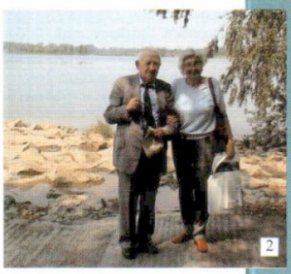

2

3

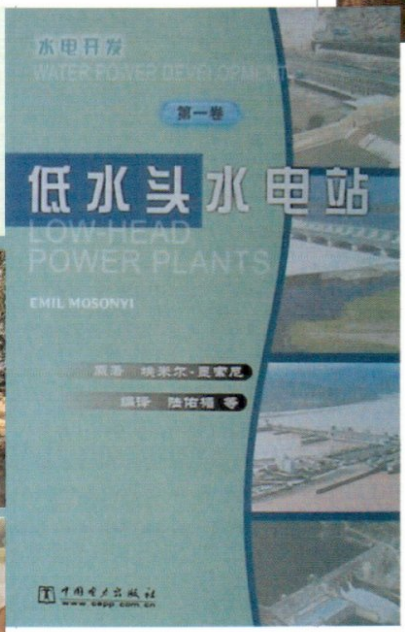

1. Mosonyi Emil és Kerényi A. Ödön
2. Mosonyi Emil és hitvese Hedvig asszony
3. Miklós István, Mosonyi Emil, Hedvig asszony, Pálosné Z. Zsuzsa, Kerényi A.Ödön

Kétszer jártam Kínában, az első utam az érdekesebb. Arról mesélek valamit. Az előzményeket nem akarom, az túlságosan hosszú lenne. Én úgy kerültem Kínába, hogy a Nemzetközi Öntözési és Belvízrendezési Szövetség (ICID) meghívására Egyiptomba utaztam, Egyiptomból Indiába és Indiából kerültem Kínába. Ez 1956 tavaszán volt. Indiával kell elkezdenem, mert érdekes módon onnan indult meg kapcsolat Kínával. Akkoriban az ICID alelnöke voltam, és ebben a minőségemben hívtak meg két országba, Egyiptomba és Indiába de Kínába nem. (folytatás a következő számban)

Kínában kiadott mű címlapja

A kínai úttal kapcsolatos beszélgetést és a professzor úr bősi látogatásán felvett videó anyag szövegét a következő lapszámainkban fogjuk közölni. Terveink közt szerepel Mosonyi Emil professzor úrral felvett videó anyagaink rendszerezése és DVD illetve VCD formátumban való közreadása. Ehhez kérjük tagjaink és támogatóink anyagi segítségét. Számlaszámunk: Reális Zöldek Klub, OTP Bank 11702036-20584151. Kérésre igazolást és számlát küldünk.

Paulus Alajos Szent Kristóf példájára I. és II című filmjének Videó CD változatát olvasóink megrendelhetik 3000 Ft/CD áron. A videó CD-t az összeg számlánkra érkezése után a kért címre feladjuk. Kérjük, a csekken jelölje meg, melyik filmet kéri, vagy a Mosonyi Emil professzorról készült anyag elkészítését kívánja szponzorálni. Az ezen célból kapott összeget elkülönítve kezeljük. Amennyiben az induláshoz szükséges forrás egy éven belül nem áll rendelkezésre, akkor a beküldött összegeket kérésre visszaküldjük.

Reális Zöld valóság

A Reális Zöldek Klub időszakos kiadványa. Kiadja a PVP stúdió. Nyomás: ALFAPRINT
Főszerkesztő: Juhos László
Kiadványunkat tájékoztatásul eljuttatjuk a Reális Zöldek Klub tagjainak, támogatóinknak és a közvélemény formálóinak. Minden hasznos ötletet és támogatást megköszönünk.

Címünk: Reális Zöldek Klub
1279 Budapest, Pf.:74.
Tel./fax:(36 1) 2759 851
rgreen@mail.datanet.hu